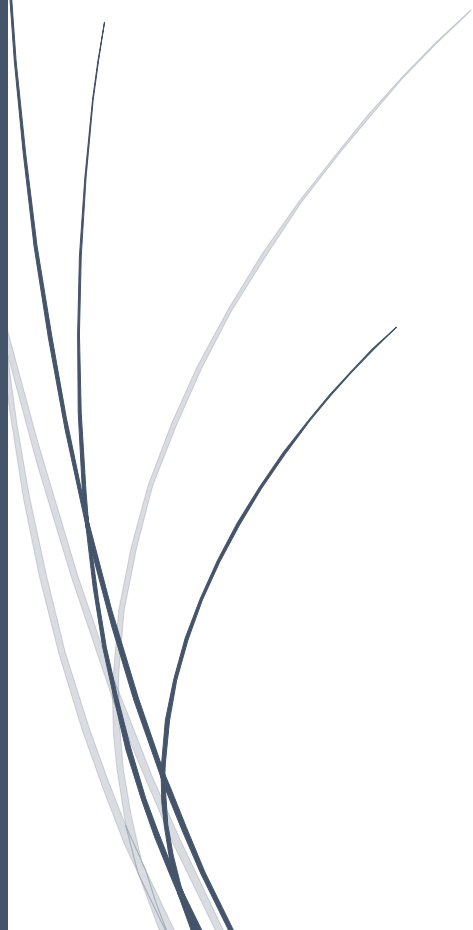

A dark blue vertical bar on the left side of the page. A blue arrow points from this bar towards the right, containing the author's name.

HARUN YƏHYA

ALLAHIN YARATDIĞI GÖZƏLLİKLƏRİN BƏZİLƏRİ – 4

...Göylərdə və yerdə nə varsa, hamısı
Onundur. Hər bir şey Ona itaət edir.
(Bəqərə Surəsi, 116)

OXUCUYA

Bu kitabda və digər əsərlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhinə olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir.

Yaradılışı və dolayısı ilə Allahın varlığını inkar edən darvinizm, 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu ortaya çıxarmaq əhəmiyyətli imani vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Buna görə də, hər kitabımızda bu mövzuya qısaca da olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd ediləcək başqa bir məqam isə, bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allahın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edilirlər. Allahın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar “bir nəfəsə oxunan kitablar” ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə, bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allahın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salan tərəfi son dərəcə güclüdür.

Buna görə də, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıcının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxuyacağına ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görər, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin qaynağın mövcud olduğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə, digər yerlərdə görülən, yazıcının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, dini mentalitetə qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar, 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıçının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 73 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıçının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (s) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Quranın Allahın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (s) Xatəmül-Ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün əsərlərində Quranı və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu şəkildə inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıçının bütün əsərlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniyaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyğur, indoneziya, malay, benqal, serb, bolqar, çin, danimarka və isveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər, xarici ölkələrdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitablari oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanı dərk edər. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşünən insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın fikir və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq duyğusal inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan qaldırılmışdır. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allahın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı maddi qazanc güdülür.

Bu həqiqətlər göz önünə alındıqda insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtmagın yerinə insanların zəhinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aradan qaldırmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitablari yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu

təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlaya bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarmaqarışıqlığın, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən–günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və xaos mühitini diqqətə aldıqda bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allahın izni ilə 21–ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüzur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaqdır.

GİRİŞ

Elm adamları illərdir canlılardakı heyranət oyandırıcı xüsusiyyətlərin necə meydana gəldiyini araşdırırlar. Bu canlıların necə olub ki, olduqları mühitə demək olar ki, eyni rəngi ala bildikləri, başqa bir canlının görüntüsünü necə təqlid etdikləri, müdafiə məqsədli istifadə etdikləri zəhərə qarşı necə immunitet qazandıqları, necə olub məqsədəuyğun qərarlar verdikləri, normal şərtlər altında düşmən olması lazım olan canlıların necə olub həmişə birlikdə yaşadıkları, öz aralarında necə ünsiyyət qurduqları kimi bir çox sualın cavabı elm adamları tərəfindən verilməyə çalışılır.

Halbuki canlıların ortaya çıxması və sahib olduqları xüsusiyyətlərlə bağlı bu cür sualların tək cavabı var. Yer üzündəki bütün canlılar Allah tərəfindən yaradılıb. Bu, çox açıq və qəti həqiqətdir.

Məhz, “Allahın gözəlliklərindən bir dəstə-4” adlı bu kitabda bənzər sualların cavabları ilə birlikdə canlıların davranışlarından və bədənindəki dizayndan müxtəlif nümunələr verilməkdədir. Kitabın məqsədi, bu serianın digər kitablarında da olduğu kimi, bütün canlıların Allahın varlığının dəlilləri olduğunu bir daha oxucuya xatırlatmaqdır.

Dünyanın harasına gedilirsə gedilsin, hansı canlı araşdırılırsa araşdırılsın nəticə dəyişməyəcək. Bütün kainata hakim olan qüsursuz nizam var. Və bizlər gördüyümüz hər canlıda bu nizamın qüsursuzluğuna bir daha şahid oluruq.

Canlılardakı dizayn nümunələri, bizə bu fəvqəladə nizamı yaratmış olan Allahın bənzərsiz sənətini və gücünün sərhədsiz olduğunu tanıdan ayələrdən, yəni dəlillərdəndir. Əhəmiyyətli olan bu ayələri görə bilmək və Allahın ucalığını, böyüklüyünü təqdir edə bilməkdir. Allah bunu təqdir edə bilməyən kəslərin vəziyyətini bir ayəsində belə xəbər verir:

Göylərdə və yerdə (Allahın varlığını və birliyini göstərən) neçə-neçə dəlillər vardır ki, (insanlar) onların yanından üz çevirib keçərlər. Onların çoxu ancaq şərikin qoşaraq Allaha iman gətirərlər. (Yusif surəsi, 105-106)

Mavi hamlet balığının görmə qabiliyyəti

Mavi hamlet balığı, mərcanlarda yaşayan parlaq rəngli balıqdır. Başının iki tərəfində yer alan və bədəninə görə olduqca böyük olan gözləri var. Gecə ovlanan mavi hamlet balığı bu sayədə ovunu heç çətinlik çəkmədən tapa bilər. Gündüz vaxtlarında isə mərcan riflərinin gizli yerlərində düşmənlərindən gizlənir.

(“Our Amazing World Of Nature”, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 145)

Təsir edici tədbir: Milyardlarla yumurta

Təbiətdəki bir çox canlı say olaraq çoxlu yumurta qoyur. Məsələn tək bir dişi treska balığı bir səfərdə 6 milyon yumurta yumurtlayır. Dəniz daraqları da tək bir yumurtlamada 1 milyard yumurta çıxara bilər. Və dəniz daraqları bu xüsusiyyətlərini 30 və ya 40 il boyu davam etdirir. Qurudakı böcəklər də eyni strategiyanı istifadə edir. Məsələn dişi meyvə milçəkləri hər səfərdə 100 yumurtalıq dəstələr qoyur. Bu qədər çox sayda yumurta istehsalı, növlərin soylarının qorunması üçün alınmış əlavə tədbirdir. Canlıların hamısı onları yaradan Allahın idarəsi altındadır. Allah qoruyandır, bağışlayandır və hər canlının ehtiyacını ən yaxşı biləndir.

(David Attenborough, “The Trials of Life”, səh. 16)

Dayanıqlı ağcaqanad sürfələri

Nigeriyada yaşayan bəzi ağcaqanadların sürfələri qayalıqlarda olan dərin olmayan gölcüklərdə yaşayırlar. Qayalıq gölcüklərinin suyu çəkiləndə sürfələr də bədənlərindəki suyun 92%-ni itirərək quruyar amma ölməzlər. Bu xüsusiyyətləri sayəsində sürfələr 1.000 dərəcədən daha yüksək istiliyə belə dözə bilər. Qurumuş sürfələr 10 il sonra belə suyun içərisinə qoyulduqlarında bir neçə saat içində normal həyatına geri qayıda bilər. Ağcaqanadların bədənlərinin 92%-i qurumuş ikən təkrar həyata qayıda biləcək quruluşa sahib olmaları, Allahın varlığının və üstün qüdrətinin saysız dəlilindən yalnız biridir.

(Jill Bailey, “Anticipating The Season”, səh. 30)

Şimal qarabatdağı quşu

Allah yaratdığı bütün canlılara bir-birindən fərqli xüsusiyyətlər verib. Məsələn sadəcə quşlar arasında belə minlərlə fərqli növdə törəmə, yuva qurma, ovlanma və bəslənmə formaları var. Bu formalardan tək birini araşdırmaq belə Allahın sərhədsiz gücünü görmək üçün kifayət olacaq. Dünyadakı çox saydakı quş növündən Şimal qarabatdağı quşunu götürək. Şimal qarabatdağı quşu hər şeydən əvvəl çox yaxşı su dalğıcılarıdır. Qanadlarını çırparaq və ya süzülərək uçduqları 30 metrə qədər yüksəklikdən gözlərinə kəsdirdikləri balıqları ovlamaq üçün qanadlarını bağlayır, ox kimi dimdik suya dalır. Mülayim və isti bölgələrdə yaşayan bu quşlar vaxtını daha çox dənizlərdə keçirir, sahillərdə və ya adalarda kolonlar halında törəyirlər. Koloniyadakı yuvaları dəniz yosunları və palçıqdan düzəldilib. Şimal yarımkürədə yaşayan Şimal qarabatdağı quşu bir, Cənub yarımkürədə yaşayanları isə iki yumurta qoyurlar. İki aylıq

olduqlarında yetkinlər tərəfindən tək buraxılan balalar aclıq hissi ilə ov tapmağa çıxır və əksər halda yuvadan çıxdıqlarında dərhal uçmağa başlayırlar.

(“Temel Britannica Ensiklopediyası”, cild 6, səh. 204)

Tetraçalan quşu

Tetraçalan quşu yırtıcı şahinlərdən biridir. Havada süzülərkən 800–1.000 metr yuxarıdan dovşan balalarını fərq edə biləcək qədər iti gözlərə malikdir. Çox usta ovçu olmasına baxmayaraq tetraçalan quşunun ov ovlayarkən başanlı ola bilmədiyi vaxtlar da olur. Tetraçalan, dovşan və digər məməliləri tutmaq üçün sürətlə yuxarıdan aşağı süzülərkən yaxınında qartalların, xüsusilə al qanadlı qartalın olması mənfi haldır. Çünki bu quşlar qışqırıq səsləri ataraq dovşanlara tetraçalan quşunun gəldiyini xəbər verirlər. Bu da tetraçalan quşunun ovunu qaçırməsi deməkdir.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, avqust 1986-cı il, səh. 33)

Kaşalotlar

Kaşalotların dişi və erkəkləri normal zamanlarda bir-birlərindən ayrı yaşayır. Seçdikləri sular bir-birlərindən tamamilə fərqlidir. Dişilər həyatının böyük hissəsini isti iqlimə sahib tropik və subtropik sularda keçirir, erkəklər isə nəhəng ölçülərdəki mürəkkəb balıqlarını ovlamaq üçün Şimal Qütbü və Antarktika dənizinin dərinliklərinə dalır. Dişilərdən üç qat daha ağır olan erkək balinalar yalnız cütləşmək üçün tropik bölgələrə gəlir. Erkək kaşalotlar 20 metr

uzunluğa sahib nəhəng canlılardır. Bütün heyvanlar içində ən böyük beyinə sahibdirlər və beyinləri forma və böyüklük olaraq basketbol topuna bənzəyir.

(“International Wildlife”, may/iyun 1995-ci il, səh. 88)

Ağac qurbağaları

Ağac qurbağası olan *Hyla arborea*, öz ölçüsünə görə çox uzun ayaqları olan (təxminən 5 sm.) orta böyüklükdə qurbağadır. Bu qurbağa gecə fəaliyyət göstərir və parlaq yaşıl rəngi ilə gün boyu mükəmməl kamuflyaj nümunəsi sərgiləyir. Bu sayədə düşmənlərinə yem olmaqdan xilas olur. Ağac qurbağaları olduqca hərəkətli heyvandır. Ən incə budaqlara belə rahatlıqla dırmaşa bilir, burada çətinlik çəkmədən yeriyə bilirlər. Kriket ağacı qurbağası isə (*Acris gryllus*) Şimali Amerikada yaşayan 3 sm. boyunda ağac qurbağasıdır. Və öz boyunun 3 misli qədər hündürlüyə tullana bilir. Yapışqan ayaq pəncələri bu qurbağaların budaqlara və yarpaqlara dırmaşa bilmələrini təmin edir. Uzun incə ayaq barmaqları da böcəkləri tutmağa çalışarkən ağac budaqlarını möhkəm tuta bilmələrinə kömək olur. Gecə ovlanan bu qurbağalar çox iti görüş gücünə sahibdirlər.

(“Guinnes Books, Remarkable Animals, A Unique Encyc. of Wildlife Wonders”, səh. 203)

Xlorofilsiz səhləb bitkisi

Avstraliyadakı “*Rhizenthella gardneri*” adlı səhləb bitkisi bütün ömrünü torpaqaltında keçirir. Səhləb bitkisi gövdəsi çox kövrəkdir və ucunda tək çiçək

var. Gövdəsinin ətli ağ və yasəmən rəngli hissəsində qırmızı və çəhrayı rəngli çiçəkləri var. Yarpaqları isə şəffafdır. Fotosintez edərək qida istehsal etməsini təmin edən xlorofil maddəsinə sahib deyil. Bu səhləb bitkisinin bütün qidasını gövdəsinin içinə uzun qollarını salmış göbələk növü təmin edir. Görüldüyü kimi torpaqaltında yetişən bir bitkinin böyüyə bilməsi üçün lazımlı olan sistem xüsusi olaraq hazırlanıb. Səhləb bitkisi və göbələyin bir yerdə yaşaması ilə ortaya çıxan bu bərabərlik heç şübhəsiz ki, Allahın yaratma sənətinin nümunələrindən biridir.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, fevral 1985-ci il, səh. 32)

Sarı kəpənək və səhləb bitkisi arasındakı ortaqlıq

Səhləb bitkisinin nektarı 30 sm. dərinədə olar. Nektarı bu qədər dərinədə olan bir çiçəyin mayalanması olduqca çətindir. Bu çiçəklərin necə çoxaldıqları sualının cavabı ilə maraqlanan elm adamları müxtəlif araşdırmalar aparıblar. Araşdırmaların sonunda bu səhləb bitkisinin, istifadə etmədiyi zaman, ağzında yumaq kimi sarılı formada dayanan 25 sm–lik dili olan kəpənək növü tərəfindən mayalandığı məlum olub. Bu kəpənək, adı “sarı kəpənək” mənasını verən *Xanthopan morgani* predictadır.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, fevral 1985-ci il, səh. 32)

Anol kərtənkələsinin rəngli kisəsi

Anol, başları üçbucaq formasında, uzun çənəli bir kərtənkələ növüdür. İncə bədənini və qamçıya bənzər quyruğu vardır. Ayaqlarında isə həm iti dırnaqları həm də oynaqlarından birində novlar şəklində yapışqan yastıqlar vardır. Anol kərtənkəsi bunların köməyi ilə dimdik divarlara belə dırmaşa bilər. Erkək olanların boynunda isə yastı bir kisə olur. Bu kisə həyəcanlandıqda əzələlər köməyi ilə genişləyər. Bu zaman dərisi gərilər və pulcuqların arasındakı maraqlı və rəngli şəkillər ortaya çıxar.

(“Heyvanlar Ensiklopediyası”, C. B. P. C Publishing, Sürünənlər, səh. 154)

Bombus arıları

Bombus, rəngli tükləri olan, digər növlərinə görə olduqca iri quruluşu olan və ümumiyyətlə torpaqaltında yaşayan çöl arısı növüdür. Bombusların uzun dili olan növləri, çiçək borusu uzun olan çiçəklərdən də çiçək tozu və bal şirəsi götürə bilir. Bu, digər arılar üçün olduqca çətin hətta qeyri-mümkün əməliyyatdır. Hətta bəzi növlər, balın şirəsini əldə edə bilməsi üçün əvvəl çiçəyin xarici hissəsini dişləyir və açdıqları dəlikdən dillərini içəri salaraq asanlıqla bəslənirlər. Bombusların sinə bölgəsində yapışdırılıb qalması və irəli getməyi təmin edən üç cüt ayaqları var. Bu ayaqlardan birinci cüt, antenalara bulaşan çiçək tozlarını və digər tozları təmizləmək üçün xüsusi təmizlik vəsaitləri ilə təchiz edilib. Bu sayədə qoxu hiss etmə orqanı olan antenalar həmişə təmiz saxlanılır. Bombusların digər ayaqlarında çiçək tozu daşımaq üçün balaca səbətlər və çiçək tozlarını doldurmağa, lazım olduqda sıxışdırmağa yarayan fırçalar var. Bombuslar bədən ağırlıqlarının yarısı qədər

yükü rahatlıqla daşıyır. Bu arılar pərdə formasındaki iki cüt qanadları sayəsində uçuş. Birinci cüt qanadın arxa kənarında, ikinci cüt qanadın isə ön kənarında ardıcıl qarmaq var. Bunlar uçuş əsnasında bir-birinə birləşir, beləcə ön və arxa qanadlar birlikdə və daha güclü hərəkət edə bilir. Bundan başqa uçuş üçün istilik istehsalı da zəruridir. Aktiv olaraq uçan bir bombusda gövdə bölgəsinin istiliyi 35–40 dərəcə olur. Bunun üçün bombuslar uçuşa başlamazdan əvvəl müəyyən müddət isinirlər.

(Aslan M. B. “Doğu Akdeniz Bölgesinde Bombus Arı Türleri Üzerine Faunistik ve Taksonomik Çalışmalar”, Ç. Ü. Fen Bil. Ens. Bitki qoruma əsas elm sahəsi Yük. Lisans tezisi, Adana, 1997-ci il)

İlan boyunlu tısbağalar

İlan boyunlu çanaqlı tısbağaların ən əhəmiyyətli xüsusiyyətləri uzun boyunlarıdır. Maraqlı görünüşləri olan və şirin sulara yaşayan bu canlılar dayaz suda dibdə yatarkən belə, uzun boyunları sayəsində asanlıqla nəfəs ala bilir.

Bu çanaqlı tısbağaların başqa bir növü “Qoxulu tısbağa” olaraq bilinir. Qoxulu tısbağalar qorxduqları zaman dörd ayaqlarının dibindəki bezlərdən çox kəskin qoxu çıxarır.

(Heyvanlar Ensiklopediyası, C. B. P. C Publishing, Sürünənlər, səh. 130)

Okeandakı antifrizə sahib balıqlar

Soyuq dənizlərdə yaşayan balıqların dəriləri və ya qəlsəmələri buzla təmas etsə bədən mayeləri dərhal donmağa başlayır və sonunda balıqlar ölürlər. Bunun səbəbi bədən mayələrində olan buz kristallarının sürətlə artmasıdır. Bütün mənfi şərtlərə baxmayaraq, soyuq bölgələrdə yaşayan bir çox balıq növü var. Bu bölgələrdəki bəzi növlər dəniz suyu istiliyinin -1.8°C dərəcə olduğu dərin sulara çəkilərək donmaqdan xilas olurlar. Ancaq Antarktikada bu istilik dərəcəsinin çox altındakı temperaturda belə yaşaya bilən balıqlar da var. Bunu Allahın yaratmış olduğu xüsusi bədən sistemləri sayəsində bacarırlar.

Bu balıqların qanında, avtomobil radiatorundakı antifriz (donmağa maneə törədən) maddəsi kimi işləyən kimyəvi maddələr var. Bu kimyəvi maddə Antarktikada okeanın ən aşağı temperaturunda belə balıqların bədənini donmaqdan xilas edir.

(Michael Scott, The Young Oxford Book of Ecology, səh. 47)

Qırmızı yarasaların dayanıqlılığı

Qırmızı yarasalar tək başlarına və ya qruplar halında ağaclarda və ya kolluqlarda çoxalır. Bu şəkildə ağac gövdəsini sipər edərək asanlıqla gizlənə bilirlər. Tünd qırmızı rəngləri çox təsirli formada kamuflyaj olmalarını təmin edir. Olduqları kamuflyaj o qədər təsirlidir ki, xüsusilə payız ayı boyunca düşmənləri onları ölü yarpaq zənn edir.

Bundan əlavə qırmızı yarasalar çox yaxşı uçarlar. Belə ki, dişi yarasa iki ya da üç balası bədəninə yapışmış olduğu halda onları daşıyaraq uça bilir. Bu

yük dişinin öz bədən ağırlığını aşır. Kanada və Şimali Amerikada yaşayan qırmızı yarasa sürüsünün çoxu qışda cənuba doğru köç edir. Bəzi növlər qışı Şimali Amerikada keçirmək üçün 2.000 km. qədər yol qət edə bilər.

Qırmızı yarasaların başqa bir xüsusiyyətləri də ağır kürkə sahib olmalarıdır. Ayrıca digər yarasalar arasında ən çox qırmızı qan hüceyrəsinə sahib olan növ də qırmızı yarasalardır. Qış yuxusuna yatdığında soyuğa məruz qalan bədən bölgələrini minimuma endirmək üçün bir top kimi qıvrılaraq yatır. Qış yuxusuna yatdıqları zaman toxumaları -26°C dərəcəyə qədər aşağı istiliyə belə rahatlıqla dayana bilər.

(Guinness Books, Remarkable Animals, A Unique Encyc. of Wildlife Wonders, səh. 21)

Boz sərçələr

Boz sərçələr, nəzərə çarpan şəkildə ağ boyuna və qara-ağ xətlə başa sahib olan quşlardır. Şimali Amerikada yaşayırlar. Ağ boyunlu sərçələrin erkəklərin hər birinin özlərinə aid bölgələri var. Bu bölgəni qorumaq üçün erkəklər müdafiə ötüşləri edir. Bütün ağ boyunlu erkək sərçələr təməldə eyni melodiya ilə ötür, amma hər erkək, növə xas olan bu melodiya sadə qalarkən bir tərəfdən də bəzi dəyişikliklər edir. Məsələn pərdədə yüngül fərqlilik edərək mahnıya öz xüsusiyyətini qatır. Bu fərqlilik sayəsində digər erkək və diş quşlar bölgənin kimə aid olduğunu dərhal anlayır. Yazda erkək quşlar, dişilərin yuva düzəldərək balalarını böyütdükləri, hər biri təxminən 3.000 m^2 genişliyə sahib olan çoxalma sahələri meydana gətirir.

(Marian Stamp Dawkins, "Through Our Eyes Only"/The Search For Animal Consciousness, səh. 59)

Elektrik yaradan balıqlar

Elektrik yaradan balıqlardan torpeda balığı 1.000 voltluq elektrik yarada bilir. Bu, inanılması çətin xüsusiyyətdir, çünki bu gücdə bir elektrik bütün bir evi işıqlandıra bilmək üçün kifayətdir.

(Dolphin Log, iyul 1992-ci il, səh. 19)

Dəvəquşuların maraqlı kürt yatma sistemləri

Dəvəquşularının maraqlı kürt yatma sistemləri var. Sürü halında yaşayan dəvəquşularından altısı, yumurtalarını ortaq yuvaya qoyur. Heç bir xüsusiyyəti olmayan yalnız dayaz bir çuxur olan bu yuvada hər biri 1.5 kq. gələn 40 qədər yumurta var. Yumurtaların hamısını qoruma vəzifəsi tək bir dişi dəvə quşuna aiddir. Kürt yatan dişiyə bir erkək quş kömək edir. Ancaq dişi quş yalnız 20-yə qədər yumurtanın üzərində otura bilər. Buna görə də, artıq olan yumurtaları yuvanın xaricinə itələyir.

Aparılan araşdırmalar nəticəsində dəvəquşuların bu itələmə əməliyyatını təsadüfi etmədikləri məlum olub. Dəvəquşu öz yumurtalarını kürt yatacağı yumurtaların arasına aldığı halda, başqa dişilərə aid olan yumurtaları isə çölə atır. Bu ayırd etməni dəvə quşunun necə etdiyini tapa bilmək üçün elm adamları yumurtaları nömrələdilər. Yumurtaların yerini dəyişdirərək, köhnə və yeni yumurtalar qarışdırılaraq aparılan bütün təcrübələrdə nəticənin dəyişmədiyi görüldü. Elm adamları bu nəticəyə gəliblər ki, dəvəquşular öz yumurtalarını, səthindəki dəşiklərin forması sayəsində tanıyırlar. Bütün yumurtaların

qabığına, balanın nəfəs almasına imkan verən kiçik “hava dəlikləri” var. Bu dəliklərin qabıq üzərindəki yerləri hər yumurtada bir az fərqlidir. Məhz bu dəliklər sayəsində dəvəquşularının yumurtaları ayırd edə bildiyi düşünülür.

(Marian Stamp Dawkins, Through Our Eyes Only?/The Search For Animal Consciousness, səh. 38-39)

Antifriz sistemli canlılar

Buz balığı və qar birəsi çox aşağı temperaturda belə həyatda qala bilən canlılardır. Donma nöqtəsinin altındakı temperaturda bir çox heyvan hərəkətsizləşir və ya ölür, lakin buz balığı bu temperaturda rahatlıqla hərəkət edə bilir və hoppa bilir. Bu dayanıqlılığının səbəbi bədənlərindəki antifriz sistemidir. Bu sayədə hər iki canlı da çox aşağı temperaturda belə başa çıxar bilər. Hətta bəziləri bir buzlağın içərisində heç bir zərər görmədən 3 il boyu yaşaya bilər. Buz balıqları, yaylarını qaçış mexanizmi olaraq istifadə edirlər. Bu yay, bədəninin alt hissəsində arxaya doğru qıvrılmış olan çıxıntıdır. Bu çıxıntı (furcula) ümumiyyətlə uc hissədə çəngəl formasını alır.

(Guinness Books, Remarkable Animals, A Unique Encyc. of Wildlife Wonders, səh. 207)

Göbələk ağcaqanadları

Göbələk ağcaqanadları Yeni Zelandiya mağaralarında, içi boş ağaclarda və ya qaranlıq və nəmli yerlərdə yaşayan kiçik, ağcaqanada bənzəyən böcəklərdir. Bir növ göbələk ağcaqanadı çıxardığı ifrazatla şəffaf balona

bənzəyən yuva qurur. Bu balondan, hər biri 50 sm. uzunluğunda olan və xarici yapışqan maddə ilə örtülü liflər sallanır. Böcəklərin sürfələri bu balonun içində yaşayır və işıqlı quyruqlarını lifləri işıqlandırmaq üçün istifadə edirlər. Olduğu yerdən 70 sm–ə qədər uzana bilən bu liflər sürfənin yuvasından aşağıya doğru yellənir və üzərindəki yapışqan təbəqə ilə böcəklərə tələ qurmağa hazır halda gözləyirlər.

Ağcaqanadlar, güvələr və digər böcəklər bir müddət sonra bu parıldayan pərdənin cazibəsinə qapılır. Böcək bu liflərdən birinə toxunduqda, yapışqan damlaların tələsinə düşür. Qaçmağa çalışdıqda isə titrəşmələr lifi hərəkətləndirir və balonun içindən çıxacaq olan sürfəni həyəcan signalına keçirir. Sürfə sanki qarmağa düşmüş balıq kimi ipi çəkir və ovunu udur.

Süfənin ucundakı işıq, bədəninin içindəki kimyəvi reaksiya sayəsində meydana gəlir. Yetkin göbələk ağcaqanadları da eyni formada bu tələyə düşə bilirlər amma ümumiyyətlə qaçmağı bacarırlar. Dişilər əksəriyyətlə sayları 130–a qədər olan yumurtalarını mağaranın divarlarına ya da tavanına buraxır. Bu böcəklər sürfə və barama mərhələsində olduğu kimi yetkin olduqlarında da işıq çıxara bilir.

(Anita Ganeri, *Creatures That Glow in The Dark*, səh. 20-21)

Öküz başlı antilopların sürəti

Öküz başlı Cənubi Afrika antilopları görünüş olaraq amerikan bizonuna bənzəyirlər. Sürülər halında yaşayan bu antilop növünün bəzən 100, hətta daha çox üzvü bir yerdə olur. Son dərəcə sürətli hərəkət edə bilən bu antilop növü, düşmənləri tərəfindən izləniləndiyində yarış atından daha sürətli qaça bilir. Cənubi Afrika antiloplarının buzovları da son dərəcə sürətlidir. Belə ki, yalnız iki günlük ikən böyüklərdən geridə qalmayacaq şəkildə sürətli qaça bilirlər.

Çətin şərtlərdə yaşayan bu canlılar Allahın onlara verdiyi bu xüsusiyyətlər sayəsində həyatını rahat formada davam etdirə bilər.

(“Our Amazing World Of Nature”, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 177)

Ağaclar arasında uçan qızıl toplar

Təbiətdəki canlıların sahib olduqları müxtəlif rənglər eyni zamanda son dərəcə əhəmiyyətli vəzifələrə də sahib ola bilər. Məsələn tısbağa böcəyinin şəffaf sinə və qanad quruluşu, bədəninin altındakı parlaq qızıl rəngini gizləməsinə yarayır. Böcəyin sahib olduğu rənglər həqiqətdə müdafiə formasıdır. Çünki bu rənglər sayəsində böcək hərəkətsiz ikən bir su damlası və ya bir yarpağın parlaq parçası kimi görünür. Ağacdən ağaca uçarkən isə ellipsvarı kiçik qızıl top formasına gəlir. Həmişə dəyişən bu yanıldıcı görüntülər böcəyin düşmənlərindən xilas olmasını təmin edir.

(Borneo, “The World's Wild Places”, Time Life Books, səh. 62)

Qoyunqulağı bitkisinin yapışqan tac yarpaqları

Qoyunqulağı bitkisinin yapışqan tac yarpaqları, böcəkləri tutmağa faydalıdır. Ət yeyən bitkilər ümumiyyətlə tutduqları böcəkləri zülal ehtiyaclarını aradan qaldırmaq üçün istifadə edir. Qoyunqulağı bitkisinin, Venera bitkisi kimi ət yeyən bitkilərdən fərqli bir tərəfi var. Bu bitkinin məqsədi zülal ehtiyacını qarşılamaq deyil. Qoyunqulağı yarpaqlarındakı yapışqanlıq, içəriyə icazəsiz girərək yumurtalarını buraxan və sürfələrini bitkinin içində böyüdən böcəkləri uzaqlaşdırmağa yarayır.

(Milad Grove-Stephen J. Karemann, Preserving Edens, səh. 107)

Periophthalmus modestus balığının maraqlı həyatı

Manqrov bataqlığındakı qalın palçıq təbəqəsinin üzərində Periophthalmus modestus balıqları yaşayır. Bu balıqların palçığın üstündə yalnız başları və periskop kimi hərəkət edən gözləri görünür. Digər bir çox balıqdan fərqli olaraq Periophthalmus modestus balıqları uzaqdakı obyektləri, məsələn uzaqdakı bir böcəyi belə görə bilər. Balıq, ovunu müşahidə edərkən tez-tez su səthinə çıxır və sahilə qədər onu izləyir. Digər balıqların əksinə bu balıqlar geniş qəlsəmələrində hava və suyun qarışığını daşıdıqları üçün palçığın içində yaşaya bilir. Bir dalğıcın oksigen balonu ilə bərabər olan tənəffüs sistemləri sayəsində quruda istifadə etmək üçün lazımlı olan oksigeni süzür. Sərt palçığın üzərində hərəkət etmək üçün qısa və qalın sinə üzgəclərindən istifadə edir. Yaş palçığın üzərində sıçrayır, quyruqlarını bükür, daha sonra güclü reflekslə düzəldirlər. Allahın adlarından biri də “Bədi”, yəni nümunəsiz yaradandır. Periophthalmus modestus balıqları da digər balıqlardan tamamilə fərqli xüsusiyyətləri ilə Allahın Gözəl sifətinin təcəllisidir.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 132)

Bufaqusların ortaq həyatı

Bufaqus adlanan quşlar Afrika bizonu, kərgədanlar və digər böyük ov heyvanlarının dərilərinin üzərindəki gənələrlə qidalanırlar. Bu ortaq həyatda hər iki tərəf də qarşılıqlı çox fayda təmin edirlər. Bu şəkildə ov heyvanları həm

parazitlərindən xilas olmuş olur, həm də hər hansı bir təhlükə vəziyyətində quşlardan yüksək səsli xəbərdarlıq alırlar. Quşlar da qida, hərəkət edən bir budaq və hətta yuvalarının içini döşəmək üçün tük əldə edir.

(Michael Scott, The Young Oxford Book of Ecology, səh. 31)

Sualtının təmizlik canlıları

Böyük balıqların ətrafında cəsur şəkildə gəzən, bəzən bu canlıların ağzının içinə qədər girən kiçik balıqlar son dərəcə diqqət çəkici görüntü meydana gətirir. Dəniz canlıları arasında çox sıx rast gəlinən bu tip maraqlı birlikdə olmanın səbəbi, balıqların təmizlənmə ehtiyacıdır. Mərcan qayalıqlarında təmizlik ördək balıqları və təmizlik krevetlərdən ibarət bir qrup hər zaman bu əməliyyat üçün hazır olur. Xan balığı və ya tutuquşu balığı kimi balıqlar gəldiyində kiçik ördək balığı kimi təmizlik balıqları, böyük balıqların ağzının içinə doğru üzür və ölü dəri parçalarını **təmizləyərək**, balıqdakı göbələk yayılmasını dayandırarlar. Bir çox balıq bu təmizlik nöqtələrinə bir neçə gündə bir baş çəkir. Təmizlik balıqları bu kimi yerlərdə 6 saat ərzində 300–ə qədər balığı təmizləyə bilir.

(David Attenborough, The Trials of Life, səh. 174)

Aktiniya (dəniz anemonları) bitkisi və kloun balığı

Aktiniya bitkisinin antenaları üzərində olan çoxlu saydakı yandırıcı kapsul, özünə hər hansı bir şey toxunduğu və ya sürtündüyü anda dərhal açılır

və təsiri çox güclü olan zəhər ifraz edir. Bu, çox vaxt zəhəri alan canlının iflic olaraq ölməsinə səbəb olacaq qədər güclü mayedir. Aktiniya bitkisinin təsir etmədiyi canlılar da var. Məsələn kloun balıqları, Aktiniya bitkilərinin yandırıcı kapsullarının arasında yaşaya bilən nadir canlılardandır. Kloun balıqlarının üzərində olan “şəffaf maddə” bitkidəki bu yandırıcı kapsulları dayandıra biləcək xüsusiyyətdədir. Bitkiyə yaxınlaşan balıq, gövdəsini yavaş–yavaş Aktiniyaya dəydirməyə başlayır. Üzərindəki şəffaf maddə sayəsində zəhərdən çox təsirlənməyən kloun balığının məqsədi yandırıcı kapsulların üzərində partlamasını təmin etməkdir. Kloun balığı bir neçə sınağın sonunda zəhərə immunitet qazanır və bitkinin arasına yerləşir. Yeni doğan və Aktiniya bitkilərinə qarşı heç bir immuniteti olmayan balıqlar da, digərlərinin keçdiyi mərhələlərdən tək–tək keçir. Kloun balıqları bu sınaqları təsadüfən etməyə qərar vermiş olsaydı nələr olardı? İlk səfərdə və ya daha sonrakı sınaqlarında balıq partladacağı kapsul sayını müəyyən edə bilməyəcəyi üçün çox zəhər alıb ölərdi. Halbuki belə olmayıb. İlk ortaya çıxdıqlarından bəri Aktiniya bitkiləri və kloun balıqları birlikdə qüsursuz uyğunluq içində yaşamaqdadır. Çünki Allah yaratdıqlarını ən yaxşı biləndir, qoruyandır.

(International Wildlife, mart/aprel 1997-ci il)

Sayqakların xüsusi burun quruluşu

Sayqak, Rusiya çöllərində sürülər halında yaşayan antilop növüdür. Bu canlılar, yaşadıqları sərt iqlimdə əziyyət çəkməmələrini təmin edəcək sistemlərlə, Allah tərəfindən yaradılmışdır. Çöllərdə ən narahat edən faktorlardan biri heç şübhəsiz ki, tozdur. Sayqakların burunlarının içində isə tüklərlə və selikli bezləri ilə örtülü saysız boşluq var. Bu boşluqlarda selikli pərdə ilə örtülü bir də kisə var. Sayqaklar quru Rusiya çöllərində böyük sürülər

halında gəzərkən, burunlarında Allah tərəfindən yaradılmış bu dizayn sayəsində tozun zərərli təsirlərindən qorunurlar.

Payız gələndə isə böyük Sayqak sürüləri rus qışının qarlı havası gəlmədən Cənuba doğru, yəni isti iqlimlərə köç edirlər.

(Guinness Books, Remarkable Animals, A Unique Encyc. of Wildlife Wonders, səh. 69)

Koloniya halında yaşayan Surikatlar

Şəkildə görülən və Afrikaya xas canlılardan olan Surikatlar, 10–15 heyvandan ibarət olan koloniyalar halında yaşayır. Aralarında çox yaxşı əmək bölgüsü var. Məsələn bu canlılar yuvalarının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün ətrafı müşahidə etmə, çaqqal və qartal kimi düşmənlərinə nəzarət vəzifələrini paylaşırlar.

(Michael Scott, The Young Oxford Book of Ecology, səh. 87)

Cüllütlərin gözləri

Düşmənlərdən qaçıb xilas ola bilmək heyvanlar aləmindəki ən əhəmiyyətli ehtiyacdır. Allah hər canlıyı yaşadığı mühitdə ehtiyacı olan müdafiə sistemləri ilə birlikdə yaradıb. Kamuflyaj qabiliyyəti, müdafiə üçün istifadə edilən zəhər, gecə görə bilən iti gözlər, sürətli qaçmaq üçün istifadə edilən ayaqlar, hər növə xas xəbərləşmə sistemləri kimi daha bir çox xüsusiyyət canlılara Allah tərəfindən verilib. Rəhman olan Allah heyvanlardakı tayı bənzəri olmayan dizaynlarla bizə sənətini tanıdır. Təbiətdəki bir çox nümunədən

quşlara baxaq. Məsələn şəkildə görülmən cüllütün başının üstündə, ətrafını hər tərəfdən dəqiq formada görə bilməsini təmin edən gözləri var. Cüllüt bu gözləri sayəsində bir tərəfdən yemək axtararkən, digər tərəfdən də təhlükələrə qarşı ayıq ola bilir.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 15)

Kirpi balıqlarının özünü qoruma üsulları

Kirpi balıqları, yumru görünüşlü və çox yavaş hərəkət edən balıqlardır. Kirpi balıqlarının dəriləri ümumiyyətlə tikanlarla örtülüdür. Son dərəcə qəribə müdafiə etmə üsulları olan kirpi balıqları düşmənlərindən asanlıqla xilas olurlar. Bir düşmənlə qarşılaşdıqlarında qarınlarını çox sürətli şəkildə su ilə doldurur və bu sayədə şar kimi şişirlər. Kirpi balıqları bu şəkildə normal böyüklüyünün iki qatına çıxır. Bu da düşmənlərinin onları udmasına mane olur.

Bəzi kirpi balığı növləri isə son dərəcə zəhərlidir. Bu zəhər “tetrodoksın” olaraq adlandırılır və kirpi balığının bağırsaqlarında yaşayan bakteriyalar tərəfindən yaradılır. Bu toksik maddə balığın bütün bədənində yayılmışdır amma ən çox qaraciyər kimi daxili orqanlarında və bağırsaqlarında vardır. Zəhərin bir hissəsi əzələlərin içərisinə girərək burada yığılır. Bu da kirpi balığı və sürfələrini yeməyin digər canlılar baxımından son dərəcə təhlükəli olması deməkdir.

(Dolphin Log, sentyabr 1996-cı il, səh. 12-13)

Dörd üzgəcinin üzərində yeriyən balıq

Qırmızı dodaqlı yarasa balığı dünyadakı dörd üzgəcinin üzərində yeriyən tək balıqdır. Yerimək üçün hazırlanmış üzgəcləri, qəribə görünüşlü burnu və böyük qırmızı dodaqları ilə balığın son dərəcə maraqlı görüntüsü vardır. Yarasa balıqlarının qumun üzərində bir insanın yeriməsi kimi gəzə bilmələrini təmin edən orqanları sinə üzgəcləridir. Bu üzgəclərini istifadə edərək yarasa balıqları okean zəminində rahat şəkildə ayaq üstə dayana bilir və üzgəc uclarının üzərində yeriyirlər. Fənər balıqlarında olduğu kimi yarasa balıqlarının da burunlarının altında, digər balıqları aldatmaq üçün qarmaq olaraq istifadə etdikləri kiçik dəri parçaları var. Yarasa balıqları ət yeyən heyvanlardır. Bu qarmağı istifadə edərək digər balıqları, xərçəngləri, kiçik qurdları və dəniz daraqlarını yeyirlər.

(Dolphin Log, sentyabr 1994-cü il, səh. 12-13)

Dərin su altında yaşayan dəniz şeytanı balığı

Qidanın az olduğu bölgələrdə yaşayan canlılar son dərəcə maraqlı xüsusiyyətlərə malikdir. Bunlardan biri olan dəniz şeytanı balığı, dənizin çətin şərtlərə sahib qaranlıq kanyonlar üçün lazımlı olan bütün xüsusiyyətlərə malikdir. Dəniz şeytanı balığı da digər bütün canlılar kimi Allah tərəfindən ehtiyacı olan hər cür xüsusiyyətlə birlikdə yaradılıb. Məsələn suyun dərinliyində yaşayan dəniz şeytanı balığı daha kiçik balıqları ovlamaq üçün bir qarmaq ipinə və bu ipin uc hissəsinə, qıvrılan soxulcana bənzəyən orqana malikdir. Ucunda saxta yemi olan bu qarmaq, yaxından keçən balıqların diqqətini cəlb edir.

Dəniz şeytanı balığının saxta tələ qarmağını yem zənn edərək yaxınlaşan balıqlar, qarmağın ipi tərəfindən əhatələyə alınır və bu sayədə asan bir ov olurlar.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 12-13)

Zirehli heyvanlar

Bəzi canlıların hərəkətləri araşdırıldıqda, bədənlərində bir növ maqnit varmış kimi hərəkət etdikləri görülür. Məsələn dəniz altında yaşayan zirehli heyvanlar bunlardan biridir. Zirehlilərin ən maraqlı xüsusiyyətləri istirahət halında ikən eynilə kompas kimi səhv etmədən həmişə şimala tərəf dayanmalarıdır. Həmçinin gecələr yosunlarla bəslənmək üçün gəzməyə çıxan bu canlılar, günün ilk işıqları ortaya çıxmazdan əvvəl qayaların üzərindəki yerlərinə geri qaydır. Bu canlıların istiqamətlərini tapa bilmək üçün dillərini qəbul edici olaraq istifadə etdikləri düşünülür.

(Jill Bailey, Anticipating The Seasons, Nature Watch Series, səh. 45)

Konus ilbizinin müdafiə üsulu

Konus dəniz ilbizi çox ağır hərəkət edir. Buna baxmayaraq nə qidalanma, nə də qorunma cəhətdən heç bir çətinlik çəkmir. Çünki "konotoksin" adı verilən zəhərə malikdir. Düşmənləri və ya ovu özünə çox yaxınlaşdıqda zəhərini püskürdərək qarşı tərəfi təsirsiz hala gətirir. Konotoksin son dərəcə təsirli zəhərdir və sinir fəaliyyətlərini dayandıraraq əzələləri iflic edir. Bu zəhər

sayəsində ilbiz çox yavaş hərəkət etməsinə baxmayaraq asan ov olmaqdan xilas olur.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, iyul 1986-cı il, səh. 14)

Üç gözlü hatteriya

Hatteriya, kərtənkələyə bənzəyən və digər sürünənlərlə müqayisə edildiyində olduqca uzun ömürlü olan canlıdır. Hatteriyanı digər sürünənlərdən ayıran xüsusiyyəti, başının üzərində incə dəri ilə örtülü olan üçüncü gözünün olmasıdır. Hatteriyanı araşdırma elm adamları bu üçüncü gözün görmə funksiyasının olmadığını ortaya çıxarıblar. Hatteriyaların bu gözləri, günəşin mövqeyindən yola çıxaraq istiqamət tapmaq üçün istifadə etdikləri kompas kimi işləyir. Bundan başqa sürünənlər hərəkət edə bilmək üçün ən az 20 dərəcəlik istiliyə ehtiyac duyurlar. Hatteriyalar isə soyuq havaya çox diqqət etmir, digər bir çox sürünənin dözə bildiyi istilik olan 11°C dərəcədən daha aşağı istilikdə belə rahatlıqla ovlana bilirlər. Allah Hatteriyaları yaşadıkları mühitin şərtlərinə uyğun dayanıqlılıqda yaradıb.

(Ranger Rick, avqust 1999-cu il, səh. 12–14)

Ağciyərli balıqlar

Ağciyərli balıq digər balıqların əksinə hava tənəffüs edən balıqdır. Buna görə hər 20 dəqiqədə bir səthə çıxıb nəfəs alması lazımlıdır. Əks halda sudaki oksigeni istifadə edə bilmədiyi üçün boğulacaq. Quraq mövsümdə Afrikanın gölməçələri quruduğunda ağciyərli balıq digər canlılardan çox fərqli üsul

istifadə edərək quraq mövsümü keçirir. Balıq palçıqda üzərini örtür və bu şəkildə yağışların yağmasını gözləyir. Bu gözləmə bəzən illərlə davam edir və təkrar yağış mövsümü gəldiyində ağciyərli balıq sudakı həyatına qaldığı yerdən davam edir. Digər balıqlardan fərqli xüsusiyyətlərə sahib olan ağciyərli balıq Allahın müxtəlif yaratma nümunələrindən yalnız biridir.

(“Our Amazing World Of Nature”, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 13-15)

Yenotların gözləri

Yenotlar çox geniş sahəyə yayılmış olan bölgələrində keşik çəkmək üçün, qaranlıq düşənə qədər gözləyir. Gecə qaranlıqda belə çox yaxşı görmələrini təmin edən gözlərə sahib olduqları üçün də ovlanarkən heç bir çətinlik çəkmirlər. Yenotlar demək olar ki, tapdıqları hər şeyi yeyə bilən canlılardır. Suyun dayaz olduğu bölgələrdəki xərçəng balıqlarını tuta biləcəkləri bir axar su və ya budaqlarından meyvələr sallanan meyvə bağçaları yenotların ov sahələri ola bilər.

(“Our Amazing World Of Nature”, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 309)

Hörümçək yengəclərinin həyatı

Mərcan riflərində yaşayan hörümçək yengəcləri, qidalanmaq üçün gecə olmasını gözləyir. Gecə olduğunda isə mərcanların üzərinə çıxırlar. Bunun səbəbi sudakı axıntının yengəclərin olduğu yerə çoxlu sayda qida parçası

gətirməsidir. Yengəclər axıntı ilə üzən bu qidaları tuta bilmək üçün tikanlı ayaqlarından istifadə edir. Hava işıqlanmağa başladığında isə suyun dərinliklərinə doğru irəliləməyə başlayır. Hörümçək yengəcləri ac balıqlara və ən böyük düşmənləri olan mürəkkəb balıqlarına tutulmamaq üçün dərinlərdəki qayalıqların yarıqlarında gizlənir. Başqa bir tədbir olaraq da dəniz bitkisi olan Anemonların zəhərli bıgıqlarının altında gizlənilir. Əgər qaranlıqdakı bir yengəcə işıq tutsanız, dərhal qidalanmağı dayandıracaq və təxminən 30 saniyə ərzində dərinlərə doğru enməyə başlayacaq.

(Jill Bailey, Anticipating The Seasons, Nature Watch Series, səh. 18)

Çəyirtkələrin ötüş texnikaları

Bir çəyirtkə 800–1.000 metr uzaqlıqdan eşidilən səslər çıxarır. Bunu havanı hərəkət etdirərək bacarır. Kiçik bir hesablama edilsə çəyirtkənin gördüyü işin əhəmiyyəti daha yaxşı qavranacaq. Havanın sıxlığını 1.293 kq/cm^3 olaraq ələ alaı. Radiusu 800–1.000 metr olan yarım kürənin kütləsi təxminən milyon tondur. Çəyirtkə kimi kiçik bir heyvan tək bir orqanı ilə bu qədər böyük kütləni necə hərəkətə keçirə bilir? Çəyirtkə, ətrafındakı hava kütləsinin hamısını bir anda hərəkət etdirmir. Hər titrəşmədə ətrafına ən yaxın hava təbəqəsini sıxışdırır. Bu titrəşmə donub qalmır. Hər istiqamətə yayılır çünki hava elastikdir. Sıxışdırmadan əvvəl havanı xaricə doğru itələyir, sonra bu təbəqə içə doğru geriləyir və ətrafını sıxışdırır. Beləcə ardıcıl sıxışdırmaqla səs xaricə doğru yayılır.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, 1985-ci il fevral ayı, səh. 33)

Heyvanların təsiredici müalicə üsulları

Təbiətdəki canlılardan çoxu öz narahatlığını özləri müalicə edir. Məsələn begemot, camış, fil və kərgədan kimi canlılar dərilərindəki parazitlərdən xilas olmaq üçün palçıqda duş qəbul edirlər. Bunun səbəbi palçıqda heç bir mikrob və parazitə yaşamamasıdır. Palçığın faydaları yalnız bu qədərlə məhdud deyil. Xüsusilə gilli palçıq mikrob saxlaması ilə birlikdə eyni zamanda yaraların qabıq bağlayıb bağlanmasını da asanlaşdıran xüsusiyyətə malikdir. Bütün heyvanlar içində xüsusilə fillər antiseptik quruluşdakı gilli torpaq parçalarını böyük diqqətlə yaralarına sürtürlər və ya xortumları ilə yaralarının üzərinə qabıq bağlaması üçün toz atırlar. Gilli torpağın başqa bir xüsusiyyəti də kaolinit maddəsi baxımından zəngin olmasıdır.

Heyvanların özlərini müalicə etmək üçün istifadə etdikləri üsullardakı nəzərə çarpan nöqtə hamısının nə edəcəklərini çox yaxşı bilmələri, hansı xəstəliyə nəyin yaxşı gələcəyini təsbit etmələridir. Bir kərgədanın, bir filin və ya hər hansı başqa bir canlının torpaqda olan bir maddənin antiseptik xüsusiyyətinin olduğunu bilməsinə əlbəttə ki, imkan yoxdur. Təbiətdəki bütün canlılar Allahın ilhamı ilə hərəkət edir. Üstün elm sahibi olan Allah nəzarət edəndir, yaratdıqlarını qoruyandır.

(“Focus” jurnalı, 1996-cı il iyun ayı)

Zəhər püskürən qurbağa

Cənubi Amerikada yaşayan zəhər püskürən qurbağa hücumu məruz qaldıqda, çox kiçik zərrəsi belə insanı öldürməyə kifayət edən olduqca güclü zəhər yaymağa başlayır. Zəhər, qurbağa tərəfindən yalnız müdafiə üçün istifadə edilir. Digər bir çox canlıda olduğu kimi zəhər püskürən qurbağanın

gözoşayan parlaqlıqdakı rəngləri də düşmənləri xəbərdar etmə xüsusiyyətini daşıyır. Bu canlıdakı zəhəri hazırlayan sistemi yaradan bütün aləmlərin Rəbbi olan Allahdır.

(Michael Scott, The Young Oxford Book of Ecology, səh. 38)

Zebirlərin xüsusiyyətləri

Zebirlərin çoxu gizlənəcək çox yer olmayan açıq otlaqlarda yaşayır. Buna görə də, həyatda qala bilmək üçün çox sürətli hərəkət etmək məcburiyyətindədirlər. Zebirlərin bütün bədən quruluşu bu ehtiyaclarını qarşılayacaq şəkildə yaradılıb. Məsələn ayaqları çox uzundur, güclü əzələləri və geniş sahəyə sahib ağciyərləri var. Buna görə heç yorulmadan və yavaşlamadan çox uzun məsafələri qaça bilirlər. Zebirlərin sümükləri də yüngül olmasına baxmayaraq olduqca güclüdür.

Zebirlərin heç birinin xətləri digərləri ilə eyni deyil. Hər insanın özünə xas barmaq izinin olması kimi hər zebirin xətlərinin də özünə xas formaları var. Bundan başqa zebirlər tez-tez su içmə ehtiyacı hiss edirlər. Suyun olmadığı bölgələrdə isə qoxu duyğularından istifadə edərək çuxur açacaq bir yer tapırlar və təmiz suyu ortaya çıxarırlar. Hər hansı bir təhlükə anında yetkin zebirlər, sürüdəki balaları qoruya bilmək üçün onları sürünün içərisinə doğru itələyirlər. Bütün zebr sürüsü qaçarkən balalar həmişə sürünün içəri hissəsindədir və daha yaxşı qorunmaq üçün analarına yaxın hərəkət edirlər.

(Zoobooks, yanvar, 1999-cu il, səh. 2)

Tropik sular da nəhəng dəniz daraqları

Tridacna, Hindistan və Sakit okeanın tropik sularında yaşayan çox böyük dəniz darağıdır. Bu böyük mavi–yaşıl rənglərdəki heyvan, mərcan riflərinin təmiz sularında yaşayır.

Tridacnanın ən təəccüblü xüsusiyyəti qidasını öz bədəninin içərisindən çıxarmasıdır. Bunu da birlikdə yaşadığı bir başqa canlı sayəsində reallaşdırır. Dəniz darağının birlikdə yaşadığı Zooxanthellae kiçik bir yosun növüdür və yalnız digər heyvanların hüceyrələrinin içərisində yaşaya bilər. Dəniz daraqlarının bədəninin içərisində bu canlılardan milyonlarla mövcuddur. Bu sayədə yosunlar sığınmaq üçün rahat mühit tapmış və düşmənlərindən qorunmuş olur. Bundan başqa dəniz daraqları Zooxanthellaenin ehtiyacı olan bütün maddələri (karbon dioksid, azot və fosfor kimi) təmin edir. Zooxanthellae tərəfindən çıxarılan maddələrin böyük bir hissəsi də dəniz daraqlarına qida qaynağı olaraq ötürülür.

Bu iki canlı arasındakı təəccüb doğuran birlik və uyğunluq əlbəttə ki, təsadüfən meydana gəlməyib. Bir canlının təsadüfən özünə yemək verəcək başqa canlının bədənində yerləşməsi, onun ehtiyaclarından və ya özünə verə biləcəklərindən yenə təsadüfən xəbərdar olması mümkün deyil. Canlılarda görülən bu cür ortaq həyat nümunələri Allahın yaratma sənətinin dəlillərindəndir. Bu canlıları bir–birləri ilə uyğun yaradan Allahdır. Allah üstün güc sahibidir və hər şeyə güc çatdırandır.

(Dolphin Log, iyul 1998-ci il, səh. 12)

Mərcan riflərində həyat

Mərcan riflərində bir çox balıq bir yerdə yaşayır. Hər növün özünə xas xüsusiyyətləri var. Mələk balığı və Blenniidae balığı kimi gündüz ovlanan balıqlar günəş batmağa başladığında mərcan riflərindəki gizli yerlərə və yarıqların içinə girirlər. Cərrah balığı, tutuquşu balığı, keçi balığı və Lapina kimi gündüz ovlanan balıqlar isə cütləşmək üçün əlaqədarlıq vaxtları istifadə edirlər. 2.000-dən çox cərrah balığı cütləşmək üçün bir yerə toplana bilir və bu balıqlar yumurtlamaq üçün ümumiyyətlə riflərin kənarlarını istifadə edir.

Mərcanlarda yaşayan balıqların ümumi davranışları da müxtəliflik göstərir. Məsələn mərcanlarda yaşayan tutuquşu balığı kimi bəzi balıqlar dərin yuxuya gedir. Pufferfish kimi bəzi balıqlar isə yarı oyanıq şəkildə istirahət etməyə keçir. Keçi balığı və digər bəzi balıqlar gündüz istifadə etdikləri parlaq rənglərinin daha solğun olanlarını sanki fərqli dəri kimi gecə istifadə edir. Süngərlər, mərcanlar və yumurtlayan bəzi balıqlar da mərcan riflərində yaşayan canlılardır. Bundan başqa kiçik yengəclər və krevetlər də riflərdəki mikroskopik bitki və heyvanlarla qidalanmaq üçün mərcan qayalarına doğru çıxırlar. Yenə mərcan riflərində yaşayan köpək balıqları və muraena kimi balıqlar isə qaranlıqda qida tapa bilmək üçün çox güclü olan qoxu duyğularını istifadə edir.

Allah dəniz altında yaratdığı bu rəngli dünya ilə bizə nümunəsiz sənətini və sərhədsiz elmini tanıdır.

(Dolphin Log, may 1994-cü il səh. 4-5)

Pələnglərin səciyyəvi dəriləri

Hər pələngin dərisində və yanağındakı xətləri ilə qaşları, insanların barmaq izləri kimidir. Necə barmaq izi hər insanda fərqli şəkillərə sahibdirsə və ayırd edici olursa eyni şəkildə pələnglərdəki xətlər də yalnız tək birinə xüsusidir.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, fevral 1985-ci il, səh. 33)

Yarpaq böcəkləri

Bitkilərin yuxarı hissəsi, bir çox canlı üçün təhlükə deməkdir. Çünki bu açıq sahələrdə gizlənmək olduqca çətindir. Xüsusilə quşlar tərəfindən ovlanan canlılar üçün bu bölgələrdə olmaq mənfi vəziyyət kimi görünə bilər. Halbuki düşmənlərindən biri də quşlar olan yarpaq böcəkləri, bitki örtüsünün üst təbəqələrində rahatlıqla yaşayır. Çünki bu böcəklərin görünüşü üstündə olduqları bitkidən, cücərmiş yarpaqdan fərqsizdir. Bu xüsusiyyətləri səbəbi ilə düşmənlərinin yarpaq böcəklərinin fərqiə varmaları çox çətindir, hətta qeyri-mümkündür. Bütün aləmlərin Rəbbi olan Allahın xüsusi xarici görünüşləri ilə birlikdə yaratdığı bu canlılar, açıq-aşkar yaradılışı göstərirlər.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 65)

Kivi quşunun ovlanma texnikası

Kivi quşu yalnız Yeni Zelandiyada yaşayan quş növüdür. Gecə ovlanan kivi quşunun özünə xas ovlanma forması var. Uzun dimdiyini torpağın içərisinə soxur və torpağı iyləməyə başlayır. Məqsədi təməl qida qaynaqlarından olan yer soxulcanlarını tapmaqdır. Gecələr bəslənən və qidalarını torpağın altında axtaran Kivi quşu bu ehtiyaclarına uyğun dizaynla birlikdə Allah tərəfindən yaradılıb.

(<http://disney.go.com/DisneyChannel/AmazingAnimals/fact6.html>)

Qamçı ilanının çevik hərəkəti

Qamçı ilanı Cənubi Amerikada yaşayır. Onurğası eninə kəsmədə eynilə (T) hərfi formasındadır. Bu forma heyvan alimlərini uzun illər təəccübləndirmiş amma qane edici izah tapa bilməmişlər. Son illərdə davam etdirilən tədqiqatlar nəticəsində bunun səbəbi məlum olmuşdur. Qamçı ilanının təməl qidası Anol olaraq adlandırılan kiçik ağac iquanalarıdır. Anol iti dırnaqları ilə bitki yarpaqlarının uclarına yapışaraq istirahət edir. Ən kiçik bir hərəkəti hiss edər və özünü yerə ataraq gözdən itir. Buna görə də, qamçı ilanının eyni bitkiyə dırmaşib ağacı titrətmədən Anola çatması qeyri-mümkündür. Qamçı ilanı fərqli yoldan yaxınlaşaraq Anolu ovlayır. Bunun üçün əvvəlcə Anolun olduğu bitkinin yanındakı bitkilərə çıxır. Ovu ilə eyni yüksəkliyə gəldikdə uzun gövdəsini, (T) formalı onurğası sayəsində yerə paralel olacaq şəkildə Anolun üstünə uzadır və ani hərəkətlə ovunu tutur.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, avqust 1986-cı il, səh. 32)

Lemminqlərin istilik tarazlığı

Havanın temperaturu donma dərəcəsinin altına düşdükdə, həyatını davam etdirə bilmələri üçün bütün məməlilərin öz bədən istiliyini yüksəltmələri lazımdır. Məməlilər içində bir istisna olaraq lemminqlər temperatur -12°C -yə çatana qədər bu əməliyyata başlamazlar. Çünki lemminqlərin qış mövsümündə ortaya çıxan uzun kürkləri istilik itkisini azaldacaq formada yaradılıb. Bütün aləmlərin Rəbbi olan Allah lemminqləri yaşadıkları mühitin şərtlərinə uyğun xüsusiyyətlərlə birlikdə yaradıb. Məsələn lemminqlər qarın altında tunellər qazaraq yuva qururlar. Bu yuvalar qar səviyyəsinin 60 sm. altındadır. Lemminqlərin yuvaları üstünü örtən qar sayəsində çox isti olur. Belə ki, yuvalarının olduğu yerdə çöldəki temperatur donma dərəcəsinin altında olsa belə yuvadakı istilik 10°C -yə çatı bilər. Bundan başqa ortalama üç və ya dörd ildə bir lemminqlərin sayı çoxaldığı üçün, minlərlə heyvan yeni məskunlaşma bölgələrinə köç edir.

(Guinness Books, Remarkable Animals, A Unique Encyc. of Wildlife Wonders, səh. 40)

Tikanlı skat

Şəkildə görülən mavi xallı Stinqrayın (tikanlı iri skat) quyruğunun altında olduqca zəhərli tikanlar var. Skat bu tikanları istifadə edərək düşmənlərini asanlıqla məğlub edir.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 144)

Çətir yengəcinin süni çətiri

Çətir yengəci dəniz altındakı ən maraqlı canlılardan biridir. Bu heyvan özünü qorumaq üçün çox da bilinməyən üsuldən istifadə edir. Bu yengəc bədəninin üst hissəsini düşmənlərinə qarşı sipər edəcək formadakı bir süngərlə və ya mərcan riflərində yaşayan digər orqanizmlərlə örtür. Yengəcin arxa bölgəsində olan iki cüt ayağında, bu süni çətiri daşımaq üçün istifadə etdiyi pəncələr var.

(Roger Steene, Coral Seas, səh. 30)

Qara əqrəb balığı

Qara əqrəb balığı göllərin, hovuzların və çayların dibindəki palçıqlı bölgələrdə yaşayan və kvadrat formasında quyruğu olan balıq növüdür. Erkək əqrəb balığı, balalarına qarşı çox qayğı göstərir. Əvvəl dişi üçün yuva qurar, daha sonra balalar yumurtadan çıxana qədər onlara nəzarət edir. Erkək balığın balalarına göstərdiyi diqqət bu qədərlə də kifayətlənmir. Bala balıqlar özlərini qoruya biləcək yetkinliyə çatana qədər, erkək balıq tərəfindən qorunmağa davam edir. Şübhəsiz bir balığın belə bir şüura sahib olması mümkün deyil. Erkək balığa balalarını qorumağı ilham edən Allahdır. Yer üzündəki bütün canlılar yaradıcıları olan Allaha boyun əyiblər və Onun əmrləri istiqamətində həyatını davam etdirirlər.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 305)

Dəvədəlləyinin yuvası

Elm adamları bu günə qədər 2.000 fərqli dəvədəlləyi növü tapıblar. Bunların əksəriyyəti bir-birinə çox bənzəyir. Hər bir dəvədəlləyinin uzun, incə bədəni, üçbucaq başı və topa bənzəyən gözləri var. Bütün böcəklər kimi dəvədəlləyinin gözləri də bir çox kiçik linzadan ibarət, mürəkkəb gözlərdir. Çox geniş görüş bucağına sahib olan bu gözlərlə birlikdə dəvədəlləyi başını tam 360 dərəcə çevirərək bütün ətrafını rahatlıqla görə bilir. Dəvədəlləyi də bir çox düşməni olan canlılardır. Buna görə də, həm özünü, həm də balalarını qorumaq məcburiyyətindədir. Balaların qorunması dişli dəvədəlləyinə aid vəzifədir. Yumurtalarını qoymaq üçün hazır olduqlarında dişilər bitki gövdəsi, budaq və ya etibarlı hər hansı bir yer tapır. Daha sonra ağ köpük fısıqırtmağa başlayırlar. Bu əsnada dişli dəvədəlləyi 200-ə yaxın yumurta qoymuş olur. Köpükdən düzəldilmiş bu yuva bir müddət sonra quruyur və sərtləşir.

(Ranger Rick, iyun 1992-ci il, səh. 4-7)

Cecropia güvələrinin qorunma üsulları

Cecropia güvələri ancaq gecələr uçur və beləcə bir çox düşməndən təbii şəkildə xilas olmuş olurlar. Bu güvə növünün dişiləri oval yumurtalarını ayıdöşəyi bitkisinin gövdəsinə toplayır. Cecropiaların tək müdafiə üsulu gecə ovlanmaları deyil. Son dərəcə maraqlı müdafiə üsulları daha var. Güvənin tüklü antenalarına hər hansı bir səbəblə işıq vurduqda böcək özünü yerə atır və olduğu yerdə gizlənərək düşməninə gizlənir.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 300)

Sərt quyruqlu ördəklər

Ördəklərin ən bilinən xüsusiyyətləri yaxşı üzgüçü və dalğıcı olmalarıdır. Hamısı suda çox ardıcıl hərəkət edə bilmələrinə baxmayaraq şirin suda yaşayan sərt quyruqlular üzmə və dalma mövzusunda ən yaxşı olan növdür. Sərt quyruqlular, qısa qalın boyunları, sərt quyruq tükləri və geniş dimdikləri olan qısa qanadlı ördəklərdir. Tükləri ümumiyyətlə xallıdır amma digər ördəklərdə olduğu kimi metallik rənglərə sahib deyil.

Sərt quyruqluların son dərəcə yaxşı dalğıcı olaraq xarakterizə edilmələrinin səbəbi; suya dalarkən varlıqlarını heç hiss etdirməmələridir. Hər hansı bir təhlükə vəziyyətində, suya son dərəcə yavaş dalırlar. Belə ki, heç dalğa buraxmadan ortadan itə bilirlər. Bundan başqa erkək ördəklərin son dərəcə maraqlı qarşı cinsin diqqətini özünə cəlb etmə üsulları da var. Bir dişi ilə qarşılaşdıqlarında əvvəl qırtlaq kisələrini şişirdir, quyruqlarını yana yatırdır və dimdiklərini davamlı sinələrinin üzərinə sıxıb ötürlər. Erkək ördəklərin səsləri çox uzaqdan eşidilə biləcək qədər güclü təbil səsinə bənzəyir.

(International Wildlife Encyclopedia; sayı 21, səh. 2395)

Kirpi balığının günəş eynəyi

İsti sularda yaşayan kirpi balığı (*Sphoeroides maculatus*) günəş şüaları çoxaldıqda gözlərindəki kimyəvi maddələri dəyişdirmə xüsusiyyətinə malikdir. Balıq bu dəyişikliklə birlikdə özünə bir cür günəş eynəyi meydana gətirir. Bu sayədə günəş şüalarından təsirlənməmiş olur.

(“Bilim ve Teknik” jurnalı, fevral 1985-ci il, səh. 33)

Su ağcaqanadı sürfəsindəki dizayn

Su ağcaqanadı sürfəsinin çoxu zəngin qida qaynaqlarının olduğu sularda yaşayır. Sürfələrin ən böyük problemlərindən biri, sürətlə axan suyun üstündə asılı olaraq qala bilməkdir. İki şey sürfələrin suda yapışa bilmələrinə köməkçi olur: Qayalara dırmaşa bilmələrinə kömək edən ayaqlarının hər birində bir pəncə ehtiva edən dırmaşan hissələr və demək olar yastı və düz olan bədənləri...

Allahın onlar üçün xüsusi olaraq yaratmış olduğu bu bədən quruluşu sayəsində sürfələr su üzərində asanlıqla asılı qala bilir. Suyun altındakı yuvalarında böyüyən ağcaqanad sürfələri müəyyən müddət sonra birlikdə suyun səthinə doğru çıxmağa başlayır. İnkişaf edən sürfələr çox qısa müddət ərzində sərt dərilərini açıb, içindən çıxır və qanadlı gənc ağcaqanadlar halına çevrilirlər.

(Ranger Rick, iyun 1992-ci il, səh. 16-17)

Rəngli və yüngül dimdiklər

Tukanların ən diqqət cəlb edici xüsusiyyətləri heç şübhəsiz ki, parlaq rəngli dimdikləridir. Ekvatorial meşələrdə yaşayan tukanların müxtəlif hadisələr nəticəsində dəşik-dəşik olmuş dimdikləri meyvələri asanlıqla yeyə biləcəkləri qədər güclü quruluşda yaradılıb. Bu qədər böyük və güclü dimdiyin ağır olacağı düşünülmüş ola bilər. Halbuki tukanların ölçülərinə görə olduqca böyük olan dimdiklərinin ən əhəmiyyətli xüsusiyyəti çox güclü olmalarına baxmayaraq təəccüblü şəkildə yüngül olmasıdır.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 187)

Vervet meymunlarının ünsiyyət qurma formaları

Heyvanlar rəqs etmə, quyruq yelləmə, qışqırma, rəng dəyişdirmə kimi üsullarla bir-birlərinə mesajlar göndəirlər. Canlılar arasında bu kimi üsullar istifadə edilərək reallaşdırılan bir ünsiyyət forması olduğu uzun zamandır bilinirdi. Ancaq bu ünsiyyət formasının anlaşılması çox yaxın dövrlərdə baş verib. Heyvanlar arasındakı kompleks ünsiyyət sistemlərinə nümunə olaraq kiçik qruplar halında yaşayan vervet meymunlarının istifadə etdiyi sistemi verə bilərik. Bu meymunların fərqli yırtıcı heyvan növlərinə görə istifadə etdikləri üç müxtəlif xəbərdarlıq səsləri var. Bunlardan biri ilanlar, ikincisi bəbirlər, üçüncüsü də qartallar üçündür. Vervet meymunlarının xırıltıları yumşaq qısa, bəzən ard-arda hürmə səsləri kimi təyin oluna biləcək aşağı tezlikli səslərdən ibarətdir.

Aparılan araşdırmalar nəticəsində meymunların fərqli şərtlərdə müxtəlif xırıltılar çıxardığı da məlum olub. Məsələn, bir meymunun sosial cəhətdən üstün meymuna rast gəldiyi zaman xırıltısı, sosial cəhətdən aşağı olan bir meymuna rast gəldikdə çıxardığı səslərdən çox fərqlidir. Açıq bir sahəyə çıxdıqda və ya yad meymunlar gördüyündə çıxardığı səslər də çox fərqlidir. İnsana görə yalnız sadə xırıldama olan bu səslər əslində meymunlar arasındakı xəbərləşmə səsləridir. Allahın ilhamı ilə hərəkət edən bu canlılar bizə özlərini yaradanı tanıdırlar.

(Marian Stamp Dawkins, Through Our Eyes Only?/The Search For Animal Consciousness, səh. 33-36)

Bulaqçıların sürfələri

May böcəyinə bənzəri böcək olan bulaqçı böcəyi, sürfələri suyun altında olan, tırtıl görünüşlü canlılardır. Düşmənlərindən gizlənmək üçün öz ətrafında boru formasında sığınacaqlar tikən sürfələr, bu işi edə biləcəkləri ipək yaratma sisteminə malikdir. Yaratdıqları ipək ilə hördükləri bu sığınacaqları daha sonra çubuq, daş və suda tapdıqları materialları istifadə edərək nizamlayırlar.

Maraqlı görünüşə sahib olan yuvaların içində mükəmməl formada kamuflyaj olan bulaqçı sürfələrini fərq etmək olduqca çətinidir. Həmçinin sürfələrin yuvaları, düşmənlərinin içəriyə girə bilməyəcəyi qədər sərt və dayanıqlıdır. Bundan başqa sürfələr bədəninin ən arxasındakı çəngəlləri istifadə edərək olduqları yerdə sürünərək irəliləyə bilir və beləcə düşmənlərindən gizlənmiş olurlar.

Bulaqçı sürfələrinin sualtındakı böyümələri sona çatdığına barama hazırlamaya başlayır. Bunun üçün ipəkdən düzəltdikləri yuvalarının hər iki ucunu da bağlayırlar. Bir bulaqçı sürfəsi bu baramanın içərisində ikən də çox dəyişiklik keçirir. Bu dəyişikliklər də tamamlandığında ipəkdən düzəldilmiş yuvasını gəmirərək çölə çıxır və sahilə çatdığına da dərisini tökür. Bulaqçı sürfələri artıq güvə formasını alıb. Bundan sonra bir yoldaş tapa bilmək üçün suyu tərk edir. Suyun altındakı bir canlının bir çox mərhələdən keçərək fərqli canlı halına gəlməsində görülən ağıl, hər şeyin hakimi olan Allaha aiddir.

(Ranger Rick, iyun 1992-ci il, səh. 18-19)

Vağların müxtəlif xüsusiyyətləri

Allah quşları çox müxtəlif rənglərdə yaradıb. Üstəlik hər quş növünün öz içində sahib olduğu rəng müxtəlifliyi də Allahın üstün yaratmasının dəlillərindən biridir. Məsələn, vağ quşları su olan hər yerdə görülmə bilən quşlardandır. Böyük mavi vağ, Şimali Amerikada yaşayan ən uzun boylu vəhşi quşdur. Rəngləri ilə diqqət cəlb edən mavi vağlar yuva qurma zamanından başqa qrup halında toplanmırlar. Vağların kütləvi yuvaları ümumiyyətlə insanların əl çatılması çətin olan uzaq və gizli bölgələrdə olur. Başqa bir növ vağ olan Hank vağları isə yazda çox fərqli rənglərə bürünürlər. Yetkin vağların rəngli dimdiklərinin ətrafında, yalnız yuva qurma zamanına xas rəngli parçalar var.

(Ranger Rick, iyun 1992-ci il, səh. 22)

Sincabların həssas duyğuları

Sincablar qışda qidasını əvvəlcədən toplayan canlıdır. Qış üçün yemək toplayan sincablar, müxtəlif yerlərə basdırdıqları fındıqları mükəmməl qoxu duyğularını istifadə edərək tapırlar. Belə ki, 30 sm.-lik qarın belə altına gizlənmiş olan fındıqların qoxusunu ala bilirlər. Sincabların da bir çox canlıda olduğu kimi öz aralarında istifadə etdikləri xəbərləşmə üsulları var. Məsələn qırmızı sincablar düşmən gördüklərində quyruqlarını yelləyir və həyəcanlı səslər çıxarmağa başlayırlar. Bu xəbərləşmə üsullarından başqa yüksək budaqlarda qaçaraq hərəkət edə bilən sincablar, quyruqlarını tarazlıq saxlamaq üçün də istifadə edirlər. İstiqamətlərini də quyruqlarını çevirərək dəyişdirirlər. Sincabların quyruqları bir gəminin sükanı ilə eyni əməliyyatı görür. Sincabların bıqları da tarazlığını saxlamaq üçün əhəmiyyətli ünsürdür.

Bıqları kəsilən sincablar tarazlığını qoruya bilməzlər. Eyni zamanda sincablar bıqlarını gecələr gəzərkən ətrafda olan obyektləri hiss etmək üçün də istifadə edir.

(Ranger Rick, oktyabr 1993-cü il, səh. 6-12)

Susuzluğa dayanıqlı olan dalğalı tutuquşuları

Yabanı dalğalı tutuquşuları Avstraliyanın çox yağış görməyən çöllük bölgələrində yaşayırlar. Su ehtiyaclarını yedikləri toxumlardan qarşıladıkları üçün hava son dərəcə quraq da olsa 1 ay boyu heç su içmədən rahatlıqla yaşaya bilər. Yabanı dalğalı tutuquşularının həyatında suyun çox əhəmiyyətli yeri vardır. Məsələn kifayət miqdarda su tapa bilmədikləri zaman, yumurta qoymağı dayandırırırlar və su üçün yeni yerlər axtarmağa çıxarlar. Kifayət qədər su yığını tapdıqlarında son dərəcə sürətli şəkildə yumurtlamağa başlayırlar.

(Ranger Rick, avqust 1999-cu il, səh. 5-7)

Meşələrin saxta çiçəkləri: Dəvədəlləyi

Dəvədəlləyi böcəkləri, bəzəkli xarici görünüşünə görə meşələrin saxta çiçəkləri olaraq da bilinirlər. Məsələn, “Hymenopus mantis” növü, alt qollarını açaraq çiçəyin tac yarpaqlarını təqlid etmək üçün oval quyruq hissəsini havaya qaldırır. Görünüşü ilə üzərində olduğu çiçəyə eynilə bənzəyən dəvədəlləyi, bu forması ilə nektar axtaran kəpənəkləri özünə doğru cəlb etmiş olur. Başqa növ

dəvədəlləyi də görünüşü sayəsində çiçəklərin və yarpaqların arasına asanlıqla qarışır. Bununla birlikdə dəvədəlləyi son dərəcə aktiv hərəkət edirlər. Hərəkətsiz dayanarkən belə birdən hücumla keçə biləcək qədər hazırdırlar.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 68)

Zebra çəngəl quyruqlu kəpənəklər

Zebra çəngəl quyruqlu kəpənəklərin üst hissəsi adlarından da məlum olduğu kimi zebra bənzəyən xətləri olan qara və ağ rənglərdən ibarətdir. Kəpənəyin qanadlarındakı bu naxışların düşmənlərin diqqətini quyruğuna doğru yönəltdiyi düşünülür. Bu kəpənək üçün əhəmiyyətli müdafiə sistemidir. Çünki qanadlarındakı bu quruluş sayəsində bir quş, kəpənəyin quyruğuna dimdiyi ilə dəydiyində belə kəpənək üçün həyati təhlükə olmur. Çünki qopan quyruq kəpənəyə təsir etmir.

Yan səhifədə aşağıdakı şəkildə isə bu kəpənək növünün, kəpənək olmazdan əvvəlki (barama içindəki) halı görülür. Baramalar xarici görünüş olaraq yarpağa bənzədikləri bu mərhələdə ipək kəmərlə olduqları yerə bağlanırlar. Digər kəpənəklərin baramalarında olduğu kimi bu kəpənəklərin baramaları da vaxtı gəldiyində kənarlardakı tikiş yerlərindən ayrılır. Və bu şəkildə baramada bir qapaq ortaya çıxmış olur. Baramadan çıxmağa çalışan kəpənək bu qapağın arxasını itələyir, yuxarıya doğru diyirlənir və quruması üçün qanadlarını bir müddət aşağıya doğru asılı formada saxlayır. Baramanın quruluşundakı bu xüsusi dizaynın təsadüflərlə meydana gələ biləcəyini qarşıya qoymaq əlbəttə ki qeyri-mümkündür.

(Tomas Emmel, Florida's Fabulous Butterflies, səh. 61)

Quyruğu kürk olanlar

Ölçüsü kiçik olan heyvanlar hərəkət etmədiklərində sürətlə istilik itirir və donma təhlükəsi ilə qarşılaşırlar. Bu da onlar üçün xüsusilə yuxuda olduqları vaxtlarda təhlükə yaradır. Amma Allah hər canlı növü üçün bu cür hallardan qorunma üsulları yaradıb.

Məsələn, sincab kimi canlılar qalın kürkə bənzəyən quyruqlarını bədəninin ətrafına sarıb, top kimi qıvrılaraq yatırlar. Sincabların quyruqları eynilə palto kimidir. Soyuq havalarda yatdıqlarında sincablar quyruqları sayəsində donmaqdan xilas olurlar.

(Jill Bailey, Anticipating The Seasons, Nature Watch Series, səh. 10)

Bayquşların soyuqdan qoruyan tükləri

Bayquşlar gecə yaşayan quşlardır. Buna görə də, gecə olub istilik düşdüyü vaxtlarda ovlanmaq üçün hərəkətə keçirlər. Bədən quruluşunu araşdırdıqda digər yırtıcı quşlar içində ən qalın tüklərə sahib olanların bayquşlar olduqlarını görürük. Məsələn şəkildə görülən və qarlı bölgələrdə yaşayan bu bayquş növünün xüsusilə ayaqlarının üzərində son dərəcə qalın tüklər var. Allah tərəfindən onlar üçün yaradılmış olan bu xüsusi dizayn sayəsində bayquşlar soyuqdan təsirli şəkildə qorunmuş olurlar.

(John Hendrickson, Raptors, Birds of Prey, səh. 11)

İynəli xərçənglərin köçü

İynəli xərçənglər Florida sahillərində və Baham adaları ətrafındakı mərcan qayalıqlarında yaşayırlar. Lakin hava şərtlərinin dəyişməsi ilə birlikdə qayalıqlardakı yuvalarını tərk edir və dəniz altında toplanmağa başlayırlar. Bu, daha isti və etibarlı olan dərin sulara doğru edəcəkləri köç üçün hazırlıqdır. Köçə hazırlanan xərçənglərin hər biri yapışqan kimi antenaları ilə önlərindəki xərçəngin arxasına yapışır və tək sıra meydana gətirirlər. Yaradılan hər sırada təxminən 50 ədəd xərçəng olur. Xərçənglərin tək sıra meydana gətirərək hərəkət etmələrinin əhəmiyyətli səbəbləri var. Əvvəlcə bu hərəkət suyun sürtünmə təsirini azaldır və daha az güc sərf etmələrini, lakin daha sürətli hərəkət etmələrini təmin edir. Bundan başqa heç bir gizlənmə yeri olmayan açıq qum düzənlikləri boyu hərəkət edən xərçənglər qarşılarına çıxan təhlükələrə qarşı daha təsirli qoruma təmin etmiş olurlar. Köç edən xərçəng sürüləri düşmənləri tərəfindən hücumə məruz qaldıqlarında, qurduqları sıranı pozur və qısqacları çöldə olacaq şəkildə yeni sıra yaradaraq özlərini müdafiə edirlər.

(David Attenborough, The Trials of Life, səh. 123)

Günəş quşları

Afrikada yaşayan günəş quşları ümumiyyətlə kolibri quşlarına çox bənzəyən canlılardır. Günəş quşları da kolibri quşları kimi son dərəcə kiçikdir. Buna baxmayaraq onlar da nektar yığmaq üçün uzun məsafə uçuşlar edə bilirlər. Dimdikləri və dilləri çiçəklərdəki nektarı dərinlərdən asanlıqla çəkə biləcəkləri formada hazırlanıb. Havada asılı qalma mövzusunda kolibri quşları qədər müvəffəqiyyətli deyillər. Bir çiçək qarşısında qısa müddətlərlə havada

asılı qala bilmələrinə baxmayaraq, ümumiyyətlə çiçəklərə qonaraq qidalanmağı seçirlər. Erkək günəş quşları da, kolibri quşlarında olduğu kimi dişilərdən daha rənglidir. Bu quşlardakı rəng müxtəlifliyi pigmentlərdən çox tüklərindəki rənglərin quruluşundan qaynaqlanır. Günəş işığının hərəkəti ilə birlikdə tüklər üzərindəki rənglər də müxtəliflik göstərir.

(Dr. Greg and Mary Beth Dimijian, Animal Watch, səh. 83)

Süngərlərin təəccüblü xüsusiyyətləri

Elm adamları Meksikada yaşayan balon süngərlərinin necə olub ki, həzm sistemləri, sinir sistemləri, beyinləri və əzələləri olmadan nəfəs aldıkları, yemək yedikləri və özlərini qoruduqları kimi suallara cavab axtarırlar. Bu yaxınlarda kəşf edilmiş “Asbetpoluma hupogena” adlı süngər növü baş barmaq dırnağından bir qədər böyükdür və ağ oval gövdəsindən çıxan çıxıntılara malikdir. Bu çıxıntılardan da balaca tükcüklər çıxır. Tükcüklər dəniz qabıqlılarını tuta biləcək qarmaq vəzifəsini yerinə yetirir. Ov tutan kimi süngərin hüceyrələri hərəkətə keçir və xərçəngkimilər 24 saat ərzində tamamilə süngər hüceyrələri ilə örtülür. Süngərin hüceyrələri ət parçalarını əmələ gətirərək öz sitoplazmalarına keçirirlər. Yeməyi həzm edə bilmələri üçün isə süngərlərin hərəkət etmələri lazımdır. Heç bir orqanı olmamasına baxmayaraq çox fərqli üsul istifadə edərək ət həzm edə bilən bu canlı, Allahın müxtəlif yaratmasının nümunələrindən yalnız biridir.

(International Wildlife, iyul-avqust 1999-cu il, səh. 27)

Balon milçəyinin törəmə üsulları

Balon milçəkləri yuvalarını, yeyilə bilən yarpaqların üzərinə qurur. Bunun çox əhəmiyyətli səbəbi var. Bu milçəyin dişisi yumurtalarını yarpaq toxumalarının içərisinə doldurar. Bu əməliyyatı edərkən istifadə etdikləri üsul isə son dərəcə maraqlıdır. Milçəyin bədənində xüsusi kimyəvi maddə ifraz olunur. Yarpaqlarda balon formasında çıxıntı meydana gəlməsinə səbəb olan bu kimyəvi maddəni, milçəklər yumurtalarla birlikdə yarpaq toxumasına inyeksiya edir. Yarpaqda yaranan çıxıntı sürfələrin böyümə otağı olacaq.

Bir müddət sonra yumurtadan çıxan sürfələr yeyilə bilən xüsusiyyətdə divarları olan bu təhlükəsiz otaqda həm qorunmuş, həm də asanlıqla qidalanmış olurlar. Görüldüyü kimi milçəklərin törəmə üsulları son dərəcə maraqlıdır. Milçəyin bədənindəki kimyəvi maddə yalnız bu növə xas maddədir. Yarpaqlarda çıxıntı meydana gətirməsi və bu çıxıntının sürfələrin böyüyə biləcəyi xüsusiyyətlərə sahib olması da son dərəcə xüsusi vəziyyətdir.

Törəmək üçün ehtiyac duyduğu bu maddəni milçəyin öz-özünə yaratması əlbəttə ki, qeyri-mümkündür. Bu maddənin təsadüfən meydana gəlməsi də, mümkün deyil. Balon milçəyinin törəməsi, bir-birinə bağlı olaraq reallaşan hadisələrin eyni anda ortaya çıxmasına, yəni eyni anda yaradılmasına bağlıdır. Milçək bu törəmə sistemi ilə birlikdə Allah tərəfindən yaradılıb. Allah hər canlının ehtiyacını biləndir və ruzisini verəndir.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 300)

Mavi kəpənək tırtılıının təəccüblü planı

Şəkildə görünən mavi kəpənək tırtıllarının son dərəcə maraqlı sığınma üsulları var. Tırtıl yumurtadan çıxdıqdan sonra təxminən 3 həftəlik müddət ərzində kəklikotu bitkisi ilə qidalanır. Bu müddətin bitməsindən sonra da, tırtıl bitkidən aşağıya doğru enir və daha sonra ətrafına qoxu yaymağa başlayır. Bu hərəkətinin çox əhəmiyyətli səbəbi var. Tırtılın yaydığı qoxu, yaxınlarda yaşayan qırmızı qarışqalara çox cazibədar gələn qoxudur və qarışqaları tırtılın olduğu bölgəyə çəkir. Ətrafına qarışqaları yığan tırtılın bu mərhələdən sonrakı davranışı isə son dərəcə maraqlıdır. Qoxunun təsiri ilə özünə yaxınlaşan qırmızı qarışqaları gördüyündə tırtıl başının arxasındakı dərinə şişirərək qarışqa sürfələrini təqlid etməyə başlayır. Təqlid o qədər müvəffəqiyyətlidir ki, buna aldanan qarışqalar tırtılı qarışqa sürfəsi zənn edərək öz yuvalarının olduğu yerə daşıyırlar. Tırtıl demək olar 1 il boyu bu yuvadakı qarışqa sürfələri ilə qidalanaraq böyüyür. Qış mövsümünü qarışqa yuvasında dərin yuxuda keçirən tırtıl, yaz gəldikdə özünə ipək qozası düzəldir. Yazın ortasında isə yuvanı tərk etməzdən əvvəl qozanın içində dəyişməyə başlayaraq yavaş–yavaş yetkin kəpənək halına gəlir.

(Michael Scott, The Young Oxford Book of Ecology, səh. 33)

Heyvan gözlərindəki xüsusi dizayn

Təbiətdəki heyvanların hamısının növlərə görə bir–birlərindən çox fərqli xüsusiyyətləri var. Xarici görünüşləri, dəri növləri, göz və ağız quruluşları kimi... Bu xüsusiyyətlərdən tək birinin araşdırılması belə xüsusi bir yaradılışın olduğunun başa düşülməsi üçün kifayət olacaq. Məsələn onurğalı heyvanlardakı müxtəlif göz quruluşunu araşdıraq. Onurğalı heyvanlarda

gözlərin mövqeyinin dəyişməsi görmə güclərinin də dəyişməsinə səbəb olur. Məsələn ağ quyruqlu maralların gözləri, üzlərinin yan tərəfindədir. Gözlərin bu mövqeyi marallar otlayarkən belə hər iki tərəfini də görmələrini təmin edir. Maral bu sayədə arxasından gələn ovçunun yerinin dərhal anlaya bilir və hərəkətə keçə bilir.

Başqa bir onurğalı heyvan olan begemotların göz yuvaları (göz kürəsinin olduğu sümük boşluqları) isə digər canlılara görə daha yüksək yerdədir. Gözlərinin bu mövqeyi sayəsində heyvan, başının böyük hissəsi sualtında ikən belə ətrafını rahatlıqla görə bilir. Gecə yaşayan canlılara başqa bir nümunə olaraq da, gecə meymunlarını verə bilərik. Gecə yaşayan digər bir çox heyvan kimi gecə meymununun da son dərəcə böyük gözləri var. Həmçinin gözlərinin başının önündə olması da, bu canlıya çox geniş baxış bucağı qazandırır. Bu sayədə gecə meymunları çox uzun məsafələri binokl istifadə edirmiş kimi rahat görürlər. Ehtiyaclarına uyğun xüsusiyyətlərlə yaratdığı canlılar üzərində bizə sənətini tanıdan Allahın şanı çox ucadır.

(Solomon, Berg, Martin, Vilee, Biology, səh. 876)

Quanakoların sosial həyatlar

Cənubi Amerikada yaşayan və dəvə növü olan Quanakolar nizamlı sosial həyata sahib olan heyvanlardır. Quanakolar ailələrini, birlikdə yaşadıkları sürülərini və yaşadıkları bölgələrini təhlükələrdən uzaq tutmaq üçün bir-birlərinə mesajlar göndərirlər. Xəbərləşərkən qulaqla işarə göndərmə, mırıldanma, çömbəlmə, tüpürmə, sinəyə vurma, quyruq yelləmə kimi bir çox hərəkətdən istifadə edirlər. Quanakolar bədən duruşları ilə də mesaj göndərirlər. Vaxtının çoxunu öz məskunlaşma bölgələrinin sərhədlərini təyin etməklə keçirən yetkin erkəklər üçün bədən duruşu xüsusilə əhəmiyyət daşıyır. Yad bir erkək yaxınlaşdıqda o bölgəyə hakim olan erkək, quyruğunu havaya

qaldıraraq ani şəkildə dimdik ayağa qalxır. Boynunu qıvrılmış S formasına gətirir, qulaqlarını arxaya doğru yatırır və burnunu yuxarı doğru qaldırır. Bu şəkildə Quanako düşməninə göz dağı vermiş olur.

(International Wildlife, iyul-avqust 1998-ci il)

Lorislərdə xüsusi dizayn

Lorislər gecə vaxtlarında fəaliyyət göstərən və son dərəcə yavaş hərəkət edən heyvanlardır. Bir ov gördüklərində çox yavaş və diqqətli şəkildə sürünərək yaxınlaşırlar. O qədər səssiz hərəkət edirlər ki, dayanan böcəyi və ya yatmaq üzrə olan bir quşu, onlar təhlükənin fərqinə varmadan öncə tuta bilirlər. Lorislər ağaclarda asılı dayanaraq yaşayan canlılardır. Başqa bir canlının Loris qədər (bəzən bütün gün boyu) bir budaqda asılı qalması olduqca çətindir. Loris üçün isə davamlı olaraq ağaclarda asılı qalmaq heç problem yaratmır. Çünki Lorisin ön qollarının hər biri, qan axışını təşkil edən əhatəli qan damarı şəbəkəsinə malikdir. Görüldüyü kimi bu canlıda tam ehtiyacı olan xüsusiyyətlərin təmin edildiyi dizayn vardır. Bu dizayn isə heç bir şeyə ehtiyacı olmayan Allaha aiddir.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 103)

Bal porsuğunun qalın dərisi

Bal porsuğu arı şanlarından bal yeyərək bəslənən canlıdır. Yemək axtararkən çox vaxt arıların hücumuna məruz qalan bal porsuğunun dərisi bu hücumlara dayanıqlı olacaq formada Allah tərəfindən yaradılıb. Porsuğun dərisi

o qədər sərt və dayanıqlıdır ki, bir arının iynəsinin belə bu dərinə deşməsi qeyri-mümkündür.

(<http://disney.go.com/DisneyChannel/AmazingAnimals/fact1.html>)

Pişiklərin xüsusi gözləri

Pişiklər qaranlıqda çox yaxşı görə bilən canlılardır. Bunu təmin edən, pişiklərin gözlərinin arxasında olan və gözlərinə gələn hər şüanı cüt görmələrini təmin edən xüsusi əks etdirici səthdir.

(<http://disney.go.com/DisneyChannel/AmazingAnimals/fact6.html>)

Aslanların gözləri

Mükəmməl gecə görüşünə sahib olan aslanlar bu sayədə gecələr rahatlıqla ovlana bilirlər. Qaranlıqda gəzən aslanların işığı mümkün olduğu qədər çox yığa bilmələri üçün gözlərində xüsusi dizayn var. Digər canlılara görə daha böyük olan göz bəbəkləri və linzaları aslanları yaxşı ovçu edən ən əhəmiyyətli xüsusiyyətlərdəndir. Allah bu canlıları, yaşadıqları mühitə ən uyğun xüsusiyyətlərlə birlikdə yaradıb.

(Christopher Mc Gowan, The Raptor and The Lamb, səh. 11)

Kəpənəklərin möhtəşəm qanadları

Əksər kəpənəyin qanadlarının üstündə və altında bir-birindən fərqli naxışlar var. Kəpənəklər bu naxışları kamuflyaj etmək üçün istifadə edirlər. Bədəninin alt hissəsində ümumiyyətlə soluq rənglər var. Gizlənmək istədiklərində kəpənəklər bu rənglərdən faydalanırlar. Daha parlaq və canlı rənglərdəki naxışlarını isə yalnız lazım olduğu vaxtlarda (cütləşmə dövrlərində olduğu kimi) qanadlarını açıq saxlayaraq ortaya çıxarırlar.

(Tomas C. Emmel, Florida's Fabulous Butterflies, səh. 4)

Kəpənəklərin uzun dilləri

Kəpənəklərin bir çoxunun uzun burnu (Proboscis) var. Proboscis, çiçəklərin dərinlərdə olan nektar kimi maye qidalarını sormaq və ya su içmək üçün istifadə edilən uzun dildir. Kəpənəklər bu uzun dillərini istifadə etmədikləri zaman içəriyə salırlar. Bu dil diyirlənərək sarılmadığı vaxtlarda kəpənəyin boyunun 3 misli qədər uzana bilələr.

(Tomas C. Emmel, Florida's Fabulous Butterflies, səh. 4)

Kəpənəklərin zirehi

Kəpənəklərin də digər böcəklərdə olduğu kimi bədəninin ətrafını əhatələyən skeletləri var. Bu xarici skelet yumşaq toxumaya bağlı olan sərt təbəqələrdən ibarətdir və zirehli paltara bənzəyir. Bu sərt təbəqə “xitin” deyilən

maddədən meydana gəlir. Bu təbəqənin meydana gəlməsi son dərəcə qərribə proses nəticəsində reallaşır. Bilindiyi kimi kəpənək tırtılları olduqca detallı metamorfoz prosesi keçirirlər. Tırtıl əvvəlcə barama olur, daha sonra barama kəpənəyə çevrilir. Bu dəyişmə prosesi boyu qanadlarda, antenalarda, ayaqlarda və digər orqanlarda kiçik dəyişikliklər meydana gəlir. Uçuş əzələləri, qanadlar kimi fərqli mərkəzlərdəki hüceyrələr də dəyişikliyin hər mərhələsində özlərini təkrar nizamlayır. Bundan başqa bu dəyişikliklərlə birlikdə bədəndəki demək olar ki, hər sistem də (həzm sistemi, ifrazat sistemi və tənəffüs sistemi kimi) dəyişiklik keçirir.

(Tomas C. Emmel, Florida's Fabulous Butterflies, səh. 4)

Kəpənək gözündəki dizayn

Kəpənəklərin mürəkkəb gözləri, obyektləri tək-tək parçalardan ibarət mozaika formasında görə bilmələrini təmin edən bir çox gözdən meydana gəlir. Bu gözlərin hər biri, şəklin hamısının tək bir parçasını görür (Bunu bir kompüter və ya televizor ekranındakı şəkli meydana gətirən nöqtələrə bənzədə bilərik). Bu kiçik gözlərin sayı bəzi kəpənək növlərində 17.000 ədədə qədər çıxa bilər.

Nə qədər çox parça göz varsa canlının gördüyü detallar da o qədər dəqiqləşir. Kəpənəklərdəki bu dizayn müxtəlifliyi üstün güc sahibi Allaha aiddir. Allah hər canlıya ehtiyacı olan xüsusiyyətləri verəndir.

(Tomas Emmel, Florida's Fabulous Butterflies, səh. 29)

İŞIQ SAÇAN CANLILAR

İşıq saçan canlıların ən bilinənləri işıldaböcəklərdir. Elm adamları illərdir davam etdirdikləri araşdırmalarda atəşböcəklərinin yaratdıqları qədər səmərəli işıq yaratmağa çalışırlar. Işıqdan maksimum səmərə əldə edən və demək olar heç enerji itirməyən işıldaböcəklər, bu xüsusiyyətləri ilə həmişə araşdırma mövzusu olurlar.

Həqiqətdə bir canlının işıq yaratması, eyni zamanda da bu işığın istiliyindən təsirlənməməsi son dərəcə təəccüblüdür. Çünki bilindiyi kimi günümüzdəki texnologiya ilə həyata keçirilən işıq istehsalında, mütləq istilik ortaya çıxır və bu istilik də çölə istilik enerjisi olaraq verilir. Bu səbəbdən bu vəziyyətdə işıq yayan canlıların da zərər görməsi lazımdır. Halbuki işıq yayan canlılarda qüsursuz dizayn var. Öz yaratdıqları istilikdən heç vaxt təsirlənməzlər. Çünki ümumiyyətlə bu canlılar işıq yaratdıqları əsnada çox miqdarda istilik də ortaya çıxmır. Bədən sistemləri buna uyğun olaraq hazırlanıb.

Dənizaltı canlılar, böcəklər və daha bir çox canlı növü öz işıqlarını özləri yaradırlar. Hər birinin işığı yaratma formaları, istifadə sahələri, prosesləri və yaradılan işığın cinsi kimi xüsusiyyətlər bir-birindən çox fərqlidir.

Hər canlıya istifadə edə biləcəyi xüsusiyyətlərdə işıq yarada biləcəyi sistemi verən, bu sistemin davamlılığını təmin edən isə əlbəttə canlıların özləri deyil. Təsadüflər nəticəsində işıq yaradan orqanların ortaya çıxması mümkün deyil. Işıq saçan bütün canlılar Allahın üstün yaratma sənətinin təcəllisidir. Allah sonsuz məlumat, ağıl və qüdrətinin dəlillərini, yaratdığı canlılar vasitəsi ilə bizlərə tanıdır.

İşıq istehsal edən Comb Jelly

Comb Jelly, eynilə meduzalar və dəniz anemonları kimi həssas canlılardır. Ümumiyyətlə mikroskopik bitkilər və kiçik dəniz heyvanları ilə bəslənilər. Bəziləri ovlarını eynilə balıq qarmağı kimi suda hərəkət edən yapışqan bığcıqları ilə tutur. Bir növün isə çox geniş formada açıla bilən və digər Comb Jellylər də daxil olmaq üzrə bir çox canlıyı uda bilən ağızları var. Comb Jellynin bədənində sıra halında incə tüklər var. Bu tüklərini suda özünü irəli doğru itələyə bilmək üçün istifadə edir. Bundan başqa demək olar ki, hamısının kürəyində eynilə tikişə bənzər, xüsusi işıq yarada bilən hüceyrələr var. Hər növün maraqlı fərqli xüsusiyyətləri var. Məsələn qırmızı Comb Jelly toxunduqda parıldayır. Eyni zamanda suda parıldayan, işıqlı izlər buraxa bilir. Bu, düşmənlər üçün istifadə edilən çaşdırma üsuludur.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 28)

İşıq saçan kalmar

Dənizin dibində yaşayan kiçik mürəkkəb balıqlarının gözlərinin və bığcıqlarının üzərində işıq saçan orqanlar var. Bu orqanlar bir tərəfdən kalmarların planktonları özlərinə çəkə bilmələri üçün proyektor funksiyası yerinə yetirərkən, bir tərəfdən də planktonları tuta bilmələri üçün tələ funksiyası yerinə yetirir.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 153)

Böcəklərin işıqla xəbərləşmələri

Böcəklərin istifadə etdikləri xəbərləşmə yollarından biri də işıqdır. Allah tərəfindən onlara verilmiş olan işıq yaratma qabiliyyəti sayəsində bir çox böcək növü işıq saçaraq bir-birlərinə mesaj göndərir. Məsələn günəş batdıqda ortaya çıxan yetkin iki erkək atəşböcəyi yoldaş tapa bilmək üçün ətrafa birlikdə signal göndərir. Bundan başqa atəşqurdu da düşmənlərini xəbərdar etmək üçün davamlı olaraq parıldayan quyruqlarını istifadə edir. Manqrov ağaclarında olan “*Pteropteryx malaccæ*” böcəklərinin erkəkləri isə, bir saniyənin hər dördüdə üçü qədər zamanda bir dəfə işıq saçırlar.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 46)

Atəşböcəyi

Atəşböcəyi bədəninin içində reallaşan kimyəvi reaksiyalar nəticəsində çıxardıqları yaşıl–sarı işıqlarla tanınan böcəklərdir. Xəbərləşmək və cütləşmə mesajı verə bilmək üçün bu işıqları istifadə edən atəşböcəklərində növə görə parıldama uzunluğu dəyişir. Həmçinin bəzi növlərdə, dişini cəzb etmək üçün əvvəl erkək işıldayarkən, bir başqasında çağırışı dişilər edə bilir. Bəzi növlər isə işıqlarını özlərini müdafiə etmək üçün istifadə edir. Bundan başqa atəşböcəklərinin yalnız erkəklərinin qanadları var. Erkəklər cütləşə bilmək üçün uçaraq diş atəşböcəklərini axtarırlar. Cütləşmə reallaşdıqdan sonra diş, yumurtalarını bir qayanın və ya bitki örtüsünün altına qoyur. Beş həftə sonra, yumurtalar qırılır və sürfələr çıxır. Atəşböcəklərinin başqa bir xüsusiyyəti də həyatının hər mərhələsində inkişaf halında olmalarıdır.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 10-11)

İşıqlı dəmiryolu qurdu

Dəmiryolu qurdu adını, başındakı parlaq qırmızı işıqdan və saçdığı işıqdan dolayı gecə səfər edən qatarın pəncərələrini xatırladan bədən formasına görə alıb. Dəmiryolu qurdu, Cənubi və Mərkəzi Amerikada yaşayır və çox seyrək olaraq ortaya çıxır. Yalnız gecələri yemək tapmaq üçün ortaya çıxan bu canlı əgər özünü təhlükə altında hiss etsə, birdən başındakı və bədənindəki işıqları yandırır və düşməninə uzaq dayanması üçün xəbərdar edir. Bu işıq nümayişi əsnasında, başı atəş qırmızısı və bədəni də solğun yaşıl-sarı kimi rəng alır.

Normal zamanlarda dəmiryolu qurdlarının rəngi, kötöklərin və ya qayaların altında gizlənməsinə kömək edən donuq qəhvəyi rəngdədir.

Dəmiryolu qurdu istifadə etdiyi işıqlar bədənində reallaşan kimyəvi reaksiyalar sayəsində yaradılır. Dəmiryolu qurdu bədəninin hər bir kənarında soluk rəngdə yaşıl-sarı işıq saçan 11 ədəd işıq var. Işıqlarının hamısını bir dəfədə və ya zaman ərzində bir neçə dəfədə yandıra bilər. Dişi dəmiryolu qurdu isə sadəcə başında parlaq qırmızı işıq olur.

Dişi, yumurtalarını yerin altındakı yuvasına qoyur və qurda bənzəyən sürfələr yumurtalardan çıxana qədər üzərinə qıvrılaraq onları qoruyur. Təxminən bir il sonra sürfə baramaya çevrilir. Barama mərhələsindən sonrakı bir ay ərzində isə barama yetkin halına gəlir.

(Anita Ganeri, *Creatures That Glow in The Dark*, səh. 14-15)

Mycena Cyanophos göbələkləri

Mycena cyanophos gecənin qaranlığında işıq saçan göbələk növüdür. Bu göbələyin qəlsəmələri qaranlıqda işıqsız fotoşəkil çəkmək üçün belə kifayət qədər qüvvətli işıq yayır. Bu göbələk kimi bir canlının necə olub ki, bu qədər güclü işıq yaydığı elm adamları üçün bəzi suallar meydana gətirib. Bunun üzərinə göbələyin işığı necə yaratdığını tapmaq üçün araşdırmalar aparan elm adamları, bəzi fermentlərin oksigenlə birləşmələri nəticəsində bu işığın meydana gəldiyini təxmin etməkdədirlər. Mycena cyanophos göbələklərində ferment yaradan və ardıcıl kimyəvi əməliyyatlar başlanan sistem var. Elm adamlarının ancaq uzun araşdırmalar apararaq necə işlədiyini tapa bildikləri bu sistem sayəsində göbələklər işıq istehsal edir. Belə bir sistemin bu göbələk növündə təsadüfən ortaya çıxmış olması əlbəttə ki, qeyri-mümkündür. Göbələyin sahib olduğu işıq yaratma sistemi dizaynının varlığını göstərir. Bu, Allahın yaradılış möcüzələrindən biridir. Allah hər şeyi əskiksiz yaradandır.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 32)

İşıq saçan göbələk növləri

Canlı və ya ölü maddələrlə bəslənən göbələklər yeməklərinin üzərini incə ipliklə sarır və bəsləyici hissəsini sovurur. Göbələklərin tropik meşə və ağaclarda yaşayan təxminən 40-a qədər növü yaşıl və ya mavi-yaşıl işıq yayır. Bəziləri gecələri parıldayır. Digərləri isə ağac budaqlarında və gövdələrində böyüyür və üzərində olduqları ağac qabığını da işıqlandırırırlar. Bu, sporlarını paylaya biləcək böcəklərin diqqətini çəkmək üçün istifadə etdikləri üsuldur. Məsələn bal göbələyinin kökə bənzəyən ipləri ağaca söykəndikcə parıldayır. Göbələklər mikroskopla görünən kif yaradan növlərdən tutmuş Armillaria

bulbosa kimi bir neçə kvadrat kilometr ərazini əhatə edən növlərə qədər dəyişə bilər.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 17)

İşıqlı kalmar

Bir növ kalmar kimyəvi olaraq mavi-ağ işıq istehsal edir. Bədəni və bığcıqları zinət əşyasına bənzəyən orqanlarla örtülüdür. Bu kalmarın xüsusiyyəti; özünü kamuflayaj edə bilmək üçün işığın rəngini, sıxlığını və çevrəsini örtən şeyə görə rəngini dəyişdirə bilməsidir. Dişi kalmarların cütləşməzdən əvvəl erkəyi cəzb etmək üçün və ya özünü qoruma məqsədli işıq yaratdığı düşünülür. Yuxarıdan gələn işığa görə nizamlama apararaq özlərini suyun içində düşmənlərinə qarşı görünməz hala gətirə bilirlər.

Bəzi kalmar növləri isə düşmənlərini çaşdırmaq üçün suya parlaq rəngli selik buludu atır. Bu əsnada etdikləri bu hərəkət sayəsində qaçmaq üçün vaxt qazanırlar. Bəzi növlər saatda 40 km-ə çatan sürətlə mürəkkəb ata bilir.

Kalmarlar güclü və sürətli üzən balıqlardır. Hərəkət etmə sistemləri də son dərəcə heyranə doğurur. Bədəninə su vuraraq hərəkət edirlər. Bura qədər sayılan bütün xüsusiyyətləri kalmarlardakı dizayndan yalnız bir neçə nümunədir. Bu nümunəsiz dizayn bütün kainatın yaradıcısı olan Allaha aiddir.

(Anta Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 18)

Gümüş rəngli balta balığı

Balta balığı adını gümüş rəngli, iti şəkilli və baltanı xatırladan narın quyruğuna görə alıb. Balta balıqları kiçik, parlaq və gümüş rənglidir. Gün işığının az olduğu vaxtlarda, suyun təxminən 500 metr dərinliyində gizlənilirlər amma gecələr qidalanma məqsədi ilə 300 metrə qədər səthə çıxırlar. Digər bir çox dərin dəniz balığı kimi, qarnın alt hissəsində işıq yaradan orqanlar var. Bu orqanların içərisində, kimyəvi maddələr reaksiyaya girir və çölə gün işığına uyğun olan və özünü dənizin aşağı hissəsindəki düşmənlərindən gizləyən solğun, mavi işıq verir. Balta balığı, bədəninin altında göy rəngə çalan işıq yaya bilən təxminən 100–ə qədər işıq orqanına malikdir.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 22)

Bakteriyaları istifadə edərək işıq yaradan balıqlar

Bəzi balıqlar ehtiyacları olan işığı bakteriyalarla davam etdirdikləri ortaq həyat sayəsində yaradırlar. Məsələn adını bədənini örtən zirehə bənzəyən pulcuqlardan götürən şam qozası balığı, çənəsinin altındakı iki işıq orqanında yaşayan milyonlarla bakteriyanın köməyi ilə işıq yaradır. Bundan başqa Nuchequula balığının da boğazının arxa hissəsində, bakteriya dolu iki işıq vəzi var. Balıq bu sayədə hərdənbir yanıb sönərək və ya davamlı şəkildə işıq göndərə bilir.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 12-13)

Dənizdəki parıltının sirri: Çanaqlı xərçənglər

Karib dənizində yaşayan və işıq yaradan bir çox dəniz heyvanından biri də, yüzlərlə hətta daha çox növü olan çanaqlı xərçənglərdir. Çanaqlı xərçənglər bir küncüd toxumundan daha böyük olmayan qabıqlı canlılardır, lakin bir çox canlının edə bilmədiyi şeyləri edir və bədənində işıq yaradır. Çanaqlı xərçənglər işıq saçan zərrələri üst dodaqlarının içində olan bəzi vəzlərdən buraxırlar. Yalnız erkək çanaqlı xərçəngi işıq yaradır. Hər gecə günəş batdıqdan təxminən 1 saat sonra yüzlərlə erkək çanaqlı xərçəngi, dişiləri özlərinə cəlb edə bilmək üçün işıq saçmağa başlayırlar. Erkək çanaqlı xərçənglər ətrafda üzərkən arxalarında parıldayan nöqtələrdən ibarət bir iz buraxır. Parıltı olaraq adlandırılan bu iz səbəbi ilə çanaqlı xərçənglərin olduğu sularda minlərlə kiçik, parlaq işıq yanmış kimi olur.

(Dolphin Log, may 1994, səh. 6)

Qorunmaq üçün işıq yayan canlılar

Dəniz ulduzları, dəniz kirpiləri, tüklü dəniz ulduzları kimi canlılar “tikanlı heyvanlar” olaraq adlandırılır. Bu heyvanların bir çoxunun dərisi müdafiə etmə məqsədi ilə istifadə etdikləri iti tikanlarla əhatəlidir. Dəniz sahillərində, mərcan qayalıqlarında və dəniz yataqlarında yaşayırlar.

Bu canlılar düşmənlərindən qorunmaq üçün öz işıqlarını yaradırlar. Parlaq qollara və ya onurğalara sahib olan bu canlılar onlara hücum olduqda suda işıq buludları meydana gətirə bilirlər.

Qorunmaq üçün işıq yayan canlılara başqa bir nümunə olaraq da bir dəniz ulduzu növünü verə bilərik. Bu dəniz ulduzu dənizin təxminən 1.000 metr dibində yaşayır. Qollarının ucundan parlaq yaşıl–mavi işıqlar saçır. Işıqlı xəbərdarlığı düşmənlərinə pis dadı olduğunu bildirmək üçündür. Yenə başqa bir dəniz ulduzu növü isə özünə hücum edildiyində parıldamağa başlayır və düşməni uzaqlaşdırmaq üçün qollarından birini düşməne doğru atır. Bu, dəniz ulduzunun istifadə etdiyi əhəmiyyətli müdafiə taktikasıdır. Qopan qolun ağ işıq saçmağa davam etməsi düşmənin diqqətini qola yönəldir. Dəniz ulduzu da bu əsnada qaçır.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 16)

Fənər balığı

Gecə olduq, fənər balığı qayalıqlarda və ya mərcanların arasında gizləndiyi yerindən çıxır. Hər hansı bir işığa qarşı çox diqqətlidir və əgər ay işığı çox parlaqdırsa ya da hər hansı bir dalğıcın işığını görsə dərhal gizlənir. Qaranlığın təmin etdiyi təhlükəsizliklə birlikdə fənər balığı işığını, ovunu tapa bilmək, düşmənlərini çaşdırma bilmək və digər özündən olan növlərlə ünsiyyət qurmaq üçün istifadə edir. Parlaq işıqlar, gözlərinin altındakı böyük orqanlar tərəfindən yaradılır. Bu orqanlar, balığın qanına qarışan oksigen və şəkərlə qidalanan işıq saçan milyonlarla bakteriyadan meydana gəlir. Balıq işığı açıb, bağlaya bilir və yemək axtararkən istədiyi istiqamətə çevirə bilir. Yaratdığı işıq o qədər güclüdür ki, otuz metrlik məsafədən belə görülmə bilər. Əslində, tək bir fənər balığından gələn işıq belə kiçik bir otağı işıqlandırmaq üçün kifayətdir. Fənər balığı bir növ kameranın obyektiv linza qapağı funksiyası yerinə yetirən göz qapaqları sayəsində işığını yandırır, bağlaya bilir.

(Anita Ganeri, Creatures That Glow in The Dark, səh. 12-13)

CANLILARDAKI MÜDAFİƏ TEXNİKALARI

Təbiətdəki canlılara baxdığımızda çox fərqli müdafiə formaları istifadə etdiklərini görürük. Öldürücü zəhərlər, qorxuducu xarici görünüşlər və xəbərdarlıq sistemləri bunlardan yalnız bir neçəsidir. Bu hissədə isə müdafiə etmə sistemi olaraq pis dad və zəhər istifadə edən canlılardan bəhs ediləcək.

Bu cür canlılar zəhərli olduqlarını düşmənlərinə xarici görünüşləri ilə xəbər verirlər. Diqqət cəlb edən parlaq və canlı rəngləri həqiqətdə bir xəbərdarlıq xüsusiyyəti daşıyır. Burada maraqlı olan məqam isə, bu canlıları təhlükəli edən kimyəvi və zəhərli maddələrin meydana gəlmə formalarıdır. Bəziləri yedikləri qidalar sayəsində bu zəhəri əldə edərkən, digərləri də bədənindəki sistemlər sayəsində zəhər yaradırlar. Hər iki vəziyyətdə də zəhər, canlıların özlərinə zərər vermir. Məhz bu məqamda belə bir sual ortaya çıxır: Bu canlılar hansı bitkidə zəhər olduğuna, hansı növ zəhərin onlara zərər verməyəcəyinə necə qərar veriblər? Bədənində zəhər yaratmalarını, toplamalarını, bunlardan təsirlənməmələrini və lazım olduqda istifadə etmələrini təmin edən sistem necə meydana gəlib?

Bir canlının, hansı zəhərli bitkini yediyyində zərər verməyəcəyini öz-özünə öyrənməsinin imkanı yoxdur. Bu məlumatları başqa bir formada əldə etməsi də mümkün deyil. Zəhərli bitkilər arasından ona zərər verməyəcək növü, sınayaraq tapmağa çalışan bir canlının uzun müddət yaşaması əlbəttə ki, qeyri-mümkündür. Bu vəziyyətdə ortaya tək nəticə çıxır: Canlı bu xüsusiyyətləri ilə birlikdə Allah tərəfindən yaradılıblar.

Zəhərli bitkini, bitkidə olan kimyəvi maddələri, onu yeyib də təsirlənməyəcək olan canlıyı, bu canlıdakı hər cür qoruyucu sistemi yaradan Allahdır. Allah bütün canlılar arasında qüsursuz nizam qurmuşdur.

Düşməni xəbərdar etmək üçün istifadə edilən rənglər

Katydid, çəyirtkə bənzəri canlıdır. Aşağıdakı şəkildə görülən Crayola Katydid, iri gözləri və rəngarəng bədəni ilə düşmənləri üçün qorxuducu xarici görünüşə malikdir. Diqqət çəkici rəngləri, onu ovlamaq istəyən düşmənlərinə pis dadı olduğu mesajını verir. Bu Katydid növünün bədənindəki kimyəvi maddələr, dadını pis hala gətirir. Katydid bu zəhərli kimyəvi maddələri yediyi yarpaqlardan alır. Diqqət çəkici rəngləri ilə də düşmənlərinə bu vəziyyəti xəbər verir.

(International Wildlife, may-iyun 1998-ci il, səh. 24)

Stargazer balıqları

Stargazer balıqları tropik və ya yarı tropik bölgələrin dayaz və dərin sularında yaşayırlar. Üzgəcləri, qəlsəmələri, göz quruluşu, dodaqları, qısaca bütün bədən orqanları yaşadıkları mühitə uyğun yaradılıb. Məsələn Stargazerlərin başının üzərində olan geniş gözlərinin yanında 50 voltluq elektrik yaradan orqanlar vardır. Bu gücdə elektrik, Stargazerə toxunan balıqları geriye doğru atacaq qədər güclüdür.

Bundan başqa Stargazerin sinə üzgəclərinin üstündə zəhər tikanları da var. Zəhər tikanı balığın ikinci müdafiə mexanizmidir və insan üçün də ölümcül ola bilər. Stargazerin bədəninin rəngi donuq qəhvəyidir, üzərində isə ağ ləkələr və ya xətlər var. Hər iki rəngdə də balıq palçıq və ya qumda gözə dəymir. Stargazerlər sinə üzgəclərini kürək kimi istifadə edərək və sağa-sola doğru

qıvrılaraq bədənini qumun və ya palçıqın içərisinə basdırır. Yalnız gözlərini və burun dəliklərini çölə çıxarırlar. Quma girdikdən sonra çox az hərəkət edərək düşmənlərinin diqqətini çəkməməyə çalışırlar.

Stargazerin eyni zamanda ağzının içində qurda bənzər ətli quruluş var. Bunu çölə çıxarıb sağa–sola yellədikdə balıqların diqqətini çəkir və bu şəkildə onları ovlayır. Görüldüyü kimi bu canlıda son dərəcə detallı dizayn vardır. Hər xüsusiyyəti yaşadığı yerə uyğun olacaq şəkildə yaradılmış olan bu canlı, Allahın yaratma sənətinin təcəllilərindən biridir.

(International Wildlife Encyc., cild 21, səh. 2382)

Aslan balığının tikanları

Zəhərli olan bir çox canlı eyni zamanda son dərəcə cazibədar rənglərə malikdir. Bu rənglər ətrafa təhlükə mesajı vermək üçün istifadə edilir. Məsələn şəkildə də görüldüyü kimi çox gözəl görünüşə sahib olan aslan balığı eyni zamanda öldürücüdür. Aslan balığının bir insanı öldürə biləcək gücdə zəhərli tikanları var.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 143)

Mərcan polipləri

Mərcan poliplərinin gözləri və beyni yoxdur. Gün boyu gizlənir və yalnız gecə ovlanmaq üçün çölə çıxırlar. Qidasını tuta bilmək üçün ağzını əhatələyən biğciqlarından harpun bənzəri zəhərli oxlar atırlar. Son dərəcə təsirli müdafiə

vasitəsi olan oxlardakı zəhər, poliplərin bədənində yaradılır. Mərcan poliplərinin bir xüsusiyyəti də kiçik yaşıl dəniz bitkiləri və ya yosunlarla birlikdə yaşamalarıdır. Mərcan polipi, yosunun təhlükəsizliyini təmin edir, onu düşmənlərindən qoruyur və bəsləyir. Buna qarşılıq bitki də mərcanlar üçün qida hazırlayır. Bütün yaratdıqlarından xəbərdar olan Allah, bu canlıları ehtiyacı olan xüsusiyyətlərlə birlikdə və bir-birlərinə uyğun formada yaradıb.

(Dolphin Log, may 1994-cü il, səh. 5)

Thosea tırtılının yanıldan görünüşü

Tikanlı Thosea tırtılının bədənində parlaq mavi işarələr var. Bu, yırtıcı heyvanların tırtılın fərq etmələri üçün xüsusi olaraq hazırlanmış xəbərdarlıq işarəsidir. Çünki tırtılın içi boş tükləri əslində son dərəcə təhlükəlidir. Tüklərə səhvən dəyən bir canlı son dərəcə güclü və qıcıqlandırıcı zəhərlə qarşılaşacaq.

Kiçik tırtılın öz bədənində zəhər yaratması, daha sonra bu zəhərin rənglərini istifadə edərək düşmənlərinə bildirməsi, bu zəhərin özünə zərər verməməsini təmin edəcək sistemi bədənində meydana gətirməsi əlbəttə ki, qeyri-mümkündür.

Belə bir dizaynın təsadüfən yarandığını iddia etməksə son dərəcə mənasız iddiadır. Tırtılı zəhərli tükləri ilə və sahib olduğu bütün xüsusiyyətləri ilə birlikdə yaradan Allahdır. Bütün aləmlərin Rəbbi olan Allah yaratdığı canlılardakı möcüzəvi yaradılışla yaratma sənətindəki bənzərsizliyi tanıdır.

(Borneo, The World's Wild Places, Time Life Books, səh. 66)

TƏBİƏTDƏKİ KAMUFLYAJ USTALARI

Bu hissədə rəng dəyişdirən bitkilərdən və heyvanlardan bəzi nümunələr veriləcək. Bir canlının yer dəyişdirməsi ilə birlikdə, müəyyən müddətdən sonra bədənində fərq edilə bilməz hala gəlməsini təmin edəcək əməliyyatlar yaşanması əlbəttə ki, dərin düşünləcək hadisədir.

Bəzi canlılar yaşadıqları mühitdə rəng dəyişikliyinə uyğunluq təmin etmə xüsusiyyətinə malikdir. Bu canlılar bədənində reallaşan müxtəlif kimyəvi proseslər nəticəsində fiziki olaraq bəzi rəng dəyişikliyinə uğrayır. Bu sayədə düşmənlərindən asanlıqla gizləndikləri kimi qarşılarındakı canlılara da istədikləri mesajları göndərmiş olurlar. Dişiləri cəlb etmək və ya düşmənləri qorxutmaq bu mesajlardan asılıdır.

Bu canlılarda görülən hərəkətlər və məqsədəuyğun rəng dəyişiklikləri, var olan bir şüurun açıq göstəricisidir. Yaxşı, qar toyuğunun ya da buqələmunun, dənizin altında yaşayan hər hansı canlının rəng anlayışından xəbərdar olması və özündə belə bir sistem meydana gətirməsi, belə bir qərarı özünün verməsi mümkündür? Belə bir şey əlbəttə ki, mümkün deyil.

Rəng dəyişdirmə əməliyyatının həyata keçməsinə təmin edən sistemin bu canlılarda təsadüfən ortaya çıxmış ola bilməyəcəyi çox açıq həqiqətdir. Belə bir sistemin hazırlanması, nəsildən nəsilə ötürülməsi üçün genlərdə tənzimləmə edilməsi və bu məlumatların canlıların hüceyrələrinə kodlaşdırılması ancaq çox üstün güc sahibi tərəfindən edilə bilər.

Bu üstün güc sahibi Allahdır. Bütün bu canlıları yaradan Allahdır. Rəng dəyişdirərək özlərini müdafiə edə biləcəkləri və ya mesaj göndərə biləcəkləri sistemləri də onlara verən Allahdır. Çünki Allah hər şeyə güc yetirəndir. Məhz rəng dəyişdirən canlılardan bir neçə nümunə...

Güvələrin kamuflayaj qabiliyyəti

Aşağıdakı şəkllə baxdığınızda kamuflayaj edən canlılardakı rəng dəyişdirmə sisteminin nə qədər qüsursuz işlədiyi dərhal aydın olur. Üzərində olduğu ağac gövdəsinə, ağacda olan şibyələrin naxışlarına qədər eyni olacaq formada təqlid edən bu canlı əlbəttə ki, dərisinin quruluşunu, hüceyrələrindəki pigmentlərin nə kimi xüsusiyyətlərə sahib olacağını öz-özünə hazırlamayıb. Təsadüfən reallaşacaq kimyəvi əməliyyatların və ya hər hansı başqa bir təsirin də şəkildəki güvənin bədənində kamuflayaj edəcəyi sistemləri meydana gətirməsi qeyri-mümkündür. Bu canlı üstün elm sahibi olan Allah tərəfindən bu xüsusiyyətlərə sahib olaraq yaradılıb. Allah hər cür yaratmağı biləndir.

(Marco Ferrari, Colors for Survival, səh. 85-86)

Xul balığı

Bəzi balıqlar yaşadıkları mühitdə görünməz ola bilirlər. Şəkildəki xul balığı düşmənlərindən mükəmməl formada qorunur. Sözün əsl mənasında bir qaya kimi göründüyü üçün düşmənləri ilk baxışda onu seçə bilmirlər. Ancaq xul balıqlarını təkcə kamuflayaj ilə özlərini müdafiə etmirlər. Bundan başqa tikanları da çox güclü zəhər daşıyır. Bəzi qaya balıqlarının tikanları kürəyindəki düz xətt üzərində yer alır və ülgüc kimi itidir.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 140)

Ruh yengəci

Ruh yengəci təbii kamuflaj üsulu ilə müdafiə edən canlılara gözəl nümunədir. Hərəkətsiz formada dayanarkən, qumlu rəngi sayəsində sahildə görünməz hala gəlir. Başqa bir ruh yengəci yuvasına yaxınlaşdığında, onu uzaqlaşdırmaq üçün xəbərdarlıq mahiyyətində sürtünmə səsi çıxarır. Ruh yengəcinin maraqlı xüsusiyyətlərindən biri də, yuvasını tərk etdiyində orada yaşamış olduğunu bildirəcək işarələri ortadan qaldırmaq üçün yuvanın boşluqlarını bağlamasıdır.

(Our Amazing World Of Nature, Its Marvels & Mysteries Reader's Digest, səh. 137)

Fiddler yengəci

Bilindiyi kimi bir çox canlı rəng dəyişdirmə qabiliyyətinə malikdir. Fiddler yengəcinin rəng dəyişdirmə mexanizmi isə digərlərindən çox fərqlidir. Fiddler yengəcləri palçıq oyuqlarında yaşayırlar və gündəlik olaraq rəng dəyişdirirlər. Axıntıların vəziyyəti, gecə və gündüz kimi faktorlar yengəclərin rəng dəyişdirməsində rol oynayır.

Yengəclər, gecə olduğunda cansız və solğun rəng alırlar, gündüz olduqda isə rəngləri tündləşir. Çünki gündüz vaxtlarında çöldə hərəkət edən yengəclər üçün tünd rəng, palçıqda rahatlıqla kamuflaj olmalarını təmin etmədə kömək olacaq. Bu, Allahın sənətidir. Allah hər şeydən xəbərdar olan, sonsuz güc sahibi olandır.

(Michael Scott, The Young Oxford Book of Ecology, səh. 126)

Mühitə görə rəng dəyişdirən canlılar

Yaz mövsümünün bitməsi ilə birlikdə bir çox bitki yavaş–yavaş quruyur və rəngləri yaşıldan qəhvəyi rəngə dönür. Bu bitkilərlə birlikdə yaşayan bəzi böcəklər də bu vəziyyətə uyğun olaraq rəng dəyişdirirlər. Belə ki, bu böcəklər bir yerdən digərinə keçdikdə belə rənglərini sürətli şəkildə dəyişdirə bilir. Üstəlik bu sürətli rəng dəyişməsi yalnız yetkin canlılara aid xüsusiyyət deyil. Kəpənək baramaları və tırtılları da mühitə görə rəng dəyişdirə biləcəkləri kompleks sistemlərlə Allah tərəfindən təchiz ediləblər. Məsələn bayquş kəpənəklərinin tırtılları yazın əvvəlində yaşıl rənglidir, lakin yazın sonlarında tüklərini tökdükləri üçün yeni dəriləri qəhvəyi rəngdə olur. Başqa bir nümunə olaraq çəngəl quyruqlu kəpənəklər və ağ kəpənəklər yazın əvvəllərində mühitin yaşıl rənginə uyğun yaşıl rəngli baramalar düzəldərkən, yazın sonlarında isə qəhvəyi rəngdə baramalar düzəldirlər.

(Jill Bailey, Anticipating The Seasons, Nature Watch Series, səh. 53)

Bitki görünüşlü görünməz balıqlar

Şəklin yuxarı hissəsindəki görünməz boru balığı olaraq adlandırılan bu dənizaltı canlılar fəvqəladə kamuflyaj qabiliyyəti sayəsində yaşadıkları yerdə demək olar ki, heç hiss edilə bilinməyən canlılardır. Görüldüyü kimi görünməz boru balığının bu növü şəklin altındakı bitkiyə həm forma həm də rəng olaraq eynilə bənzəyir. Bu canlılar düşmənlərindən xilas olmaq üçün krinoidlər (zanbaq şəklindəki dəniz heyvanları), yumşaq mərcanlar və dəniz otları kimi fərqli bir çox növdəki orqanizmin arasına qarışaraq onlarla sanki bir bütün halına gələ bilirlər.

(Roger Steene, Coral Seas, səh. 99)

İncə iynə krevetinin usta kamuflyajı

Şəkildə görülən və xarici görünüş olaraq bir-birlərinə eynilə bənzəyən bu canlılar həqiqətdə bir-birlərindən çox fərqli növlərə aiddir. Görüldüyü kimi yuxarıdakı canlı aşağıdakı canlının bir hissəsi olmadığını, tamamilə müstəqil canlı olduğunu söyləmək son dərəcə çətinidir. İncə iynə krevetinin şəkli, naxışları və rəngi qara mərcanların və dəniz lələklərinin budaqlarını meydana gətirdiyi mühitə çox böyük uyğunluq təmin edir. Allah dəniz altında yaratdığı canlılardakı rəng və naxış müxtəlifliyi ilə bizə bənzərsiz rəng sənətini tanıdır.

(Roger Steene, Coral Seas, səh. 83)

Təqlidçi katydid

Katydid böcəyi cırcırma və çəyirtkə bənzəri canlıdır. Allah bu canlıları özlərini başqa canlılara bənzədərək qorunacaqları xüsusiyyətlərlə birlikdə yaradıb. Cycloptera növündəki Katydid qanadları, damarları və üzərindəki digər naxışlarla tam mənası ilə yarpaq görünüşündədir. Bu canlıların ayaqları da, ağacların gövdələrinə və budaqlarına bənzəyir. 6 ayaqlı olan Katydid yarası və quşlardan, ilan və çöl siçanlarına qədər bir çox düşməni var. Buna baxmayaraq (düşmənlərinin çoxluğu ilə birbaşa mütənasib olaraq) Katydid son dərəcə geniş müdafiə taktikalarına sahibdir. Məsələn Katydid “qorxutma nümayişi” ilə, hücum edən heyvanın uzun müddətli tərəddüdünə səbəb olur. Bu əsnada Katydid, qaçıb uzaqlaşa biləcəkləri qədər zaman qazanmış olur.

Çöl arısı Katydid, qısa antenası, demək olar şəffaf, zər kimi ön qanadları və dar qarın bölgəsi ilə ən incə detalına qədər çöl arılarını təqlid edir. Həqiqi çöl arılarından tək fərqi iynəsinin olmamasıdır. Hətta duruşu belə həqiqi çöl

arılardan fərqsizdir. Təqlid o qədər müvəffəqiyyətlidir ki, ovçu heyvanlar bu canlılara yaxınlaşmağa cəsarət belə edə bilməzlər.

Onları digər böcəklərdən ayıran xüsusiyyətlərindən biri də bədənindən 3 qat daha uzun olan antenalarıdır. Bu antenalar, Katydidin qaranlıqda yolunu tapmasını təmin edəcək xüsusi duyğu reseptorları ilə (qəbul edicilərlə) örtülüb.

(International Wildlife, may-iyun 1998-ci il, səh. 24-28)

Dəniz altında min bir sifətli osminoq

Dənizaltı canlılarının hamısı bir-birindən maraqlı xüsusiyyətlərə malikdir. Məsələn elm adamları tərəfindən yaxın vaxtlarda kəşf edilmiş olan lakin hələ adı qoyulmayan bir osminoq növü, mükəmməl gizlənmə nümunəsi sərgiləyir. Bu osminoq növü dənizin qumlu dibində yaşamaqda və bir-birindən çox fərqli heyvanların şəkillərini rahatlıqla təqlid etməkdədir. Bu canlı, şəkillərdə göstərilənlərə əlavə olaraq eyni zamanda Hermit yengəcini, Nudiranchi, dənizatını və mantis krevetini də eyni şəkildə təqlid edir. Bu canlı təqlid etdiyi canlıların bütün hərəkətlərini də eynilə nümayiş edir.

Təqlid qabiliyyəti, müşahidə, diaqnoz və nəticə çıxarma kimi ağıl tələb edən xüsusiyyətlər nəticəsində ortaya çıxan qabiliyyətdir. Bu vəziyyətdə ağla osminoqun təqlid qabiliyyətinin necə ortaya çıxdığı sualı gələcəkdir. Təqlidçi osminoqun ətrafındakı canlıları müşahidə edərək, analiz edib, təqlid etdiyi növdəki canlılara aid davranış formalarını ağılında tutaraq eynisini etdiyini iddia etmək ağılsızlıq olacaq.

Allah bu canlılara edəcəklərini öyrədəndir. Allahın ilhamı ilə hərəkət edən bu canlılar da, yer üzündəki digər canlılar kimi Allaha boyun əyiblər.

(Roger Steene, Coral Seas, səh. 24-25)

DƏNİZ CANLILARININ FƏDAKARLIQLARI

Bu bölümdə veriləcək nümunələr dənizaltı canlılarının balalarına qarşı göstərdikləri fədakarlıqlarla bağlı olacaq.

Bilindiyi kimi fədakarlıq, bir canlının başqa bir canlı üçün fədakar hərəkətlər etməsi deməkdir. Məsələn bir canlının balasını qorumaq üçün özünü təhlükəyə atması və ya onun baxa bilmək üçün günlərlə ac qalması, heç hərəkət etmədən istiliyini təmin etməsi fədakar davranışlardır və fədakarlıq tələb edir. Fədakarlıq, bir şüurun və aqlın var olması mənasını verir. Bu da fədakarlıq edən canlının düşünməkdə, balasının ehtiyaclarını təsbit etməkdə, bu ehtiyaclara görə qərarlar verməkdə və bu qərarları tətbiq etməkdə olduğunun qəbul edilməsi deməkdir.

Bir balığın, bir yengəcin və ya başqa hər hansı bir canlının yuxarıda deyilənləri öz iradəsini istifadə edərək etməsi mümkündür? Əlbəttə ki, bu mümkün deyil. Bu vəziyyətdə qarşımıza bəzi suallar çıxacaq:

- Bu canlılar, necə hərəkət edəcəklərini haradan öyrəniblər?
- Niyə bir daha heç görməyəcəkləri balalarını, ölümü belə gözə alacaq şəkildə müdafiə edirlər?
- Bu canlılar, öz istəklərini gözardı edərək, fədakarlıq etdikləri canlının ehtiyaclarını ön plana alacaq iradəyə necə sahib olublar?

Bunların və bənzər sualların ortaq cavabı isə, bu canlıların deyilənləri edəcək iradə və şüura öz-özünə sahib ola bilməyəcəyidir.

Bu canlılar, yaradıcısı olan Allahın əmri ilə hərəkət edirlər. Allah onlara etməkdə olduqlarını ilham edir.

Balalarını qarında daşıyan yengəclər

Harlequin yengəcləri yumurtalarını qarın bölgəsinin alt hissəsində daşıyır. Yengəclər bu dövrdə mənənlərini açaraq düşmənlərinə qarşı aqressiv olmağa çalışır. Aşağı sol tərəfdə şəkildə yengəc tərəfindən çox diqqətli şəkildə qarın bölgəsində qorunan sarı yumurtalar görülür. Eyni şəkildə Trapez yengəclərinin dişiləri də, yumurtalarını qarında olan qoruyucu qapağın altında daşıyır. Sərt mərcanlarda yaşayan bu canlılara balalarını qoruya biləcəkləri bədən quruluşunu və balalarını qoruma instinktini verən Allahdır.

(Roger Steene, Coral Seas, səh. 19-21)

Balalarını ağzında daşıyan balıqlar

Banggai Kardinal balığı həm yumurtalarını, həm də vaxtı gəldiyində yumurtadan çıxan balalarını ağzında daşıyır. Yumurtalar və balalar ağzından çıxana qədər gözləyən Banggai balığı əhəmiyyətli fədakarlıq nümayişini edir. Böyüyən balalar bir neçə həftə ərzində bu qorunan yuvanı tərk edir. Balaların bundan sonrakı daimi sığınma yeri dəniz şabalıdının olduğu yerlər olacaq.

(Roger Steene, Coral Seas, səh. 23)

NƏTİCƏ

Bu kitabda təxminən 111-ə yaxın canlının müxtəlif xüsusiyyətlərindən nümunələr verildi. Bu nümunələrlə birlikdə canlılardakı dizaynın təkamülçülərin iddialarının əksinə təsadüfən ortaya çıxma bilməyəcək qədər qüsursuz və bənzərsiz olduğu bir daha gözlər önünə sərildi. Bu məqamda təkamül nəzəriyyəsi müdafiəçilərinin iddialarının xatırlanmasında fayda var.

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlıların şüursuz təsadüflərlə işləyən proseslər nəticəsində, bir-birlərindən törədiklərini iddia edir. Amma Darwinin yaşadığı dövrün primitiv elm səviyyəsi ilə ortaya atılmış olan təkamül nəzəriyyəsi, canlıların ilk olaraq necə ortaya çıxdığına və yer üzündə həyatın necə başladığına dair elmi şərh gətirə bilmir. Bütün canlıların necə ortaya çıxdığı, bu canlıları meydana gətirən tək bir zülalın necə ortaya çıxdığı ilə bağlı suallara belə cavab verə bilmir. “Canlı hüceyrələrindəki dizayn kimə aiddir? Canlılardakı sadələşdirilə bilməz komplekslik olaraq adlandırılan və biri olmadığında digəri işə yaramayan sistemlər necə ortaya çıxıb? Hər canlı növünə xas genetik məlumatlar hüceyrələrə necə yerləşdirilib?” kimi suallara təkamülçülərin verdikləri əsaslı və elmi cavab yoxdur. Cavab olaraq qarşıya qoyulanlar isə, yalnız xəyali təkamül mexanizmləri ilə yaradılan ssenarilər və saxta dəlillərdir.

Təkamül nəzəriyyəsinin molekulyar səviyyədəki məşhur müdafiəçilərindən olan prof. Jeffrey Bada təkamülçülərin yaşadıkları bu vəziyyəti belə etiraf edir.

“Bu gün, XX əsri geridə qoyarkən, hələ, XX əsrə girdiyimizdə sahib olduğumuz ən böyük həll edilə bilməmiş problemlə qarşı-qarşıyıq: Həyat yer üzündə necə başladı?” (Jeffrey Bada, Origins, Earth, February 1998-ci il, səh. 40)

Təkamülçülər yalnız molekulyar səviyyədəki iddialarını deyil, ortaya atdıqları digər iddialarını təsdiqləməkdə də ciddi problemlərlə qarşı-qarşıyırlar. Məsələn təkamülçülər insanın mənşəyi haqqında da elmi dayağı olmayan ssenari ortaya atıblar. Nəticədə heç bir konkret tapıntı ilə dəstəklənməyən bu iddialarının yalnız fərziyyələrdən ibarət olduğu elm adamları tərəfindən müxtəlif formalarda ifadə edilib. Harvard Universiteti paleoantropoloqlarından David Pilbeam insanın təkamülü hekayəsi ilə əlaqədar olaraq belə deyir:

“Fərqli elm sahəsindən ağıllı bir elm adamı gətirsəniz və ona əlimizdəki kifayətsiz dəlilləri göstərsəniz, qəti olaraq “bu mövzunu unudun; davam etmək üçün kifayət qədər dəlil yoxdur” deyəcək.”
(Richard E. Leakey, The Making of Mankind, Michael Joseph Ltd. London, 1981-ci il, səh. 43)

Görüldüyü kimi günümüzdə yaşayan təkamülçülərdən də, təkamül nəzəriyyəsinin yaşadığı vəziyyətin fərqi nə varmağa başlayan və bunu etiraf edən elm adamları var.

Elmi dəlillər işığında və məntiq çərçivəsində, düzgün fikir istifadə edilərək düşündükdə gəlinən tək bir nəticə var. Təkamül nəzəriyyəsinin bütün iddiaları həqiqətdən kənardır. Bu kitabda da müxtəlif nümunələri verilmiş olan canlılardakı möhtəşəm quruluşlar heç bir şəkildə təsadüflərlə açıqlana bilməyəcək dizayna malikdir. Bu dizayn da bütün canlıların üstün bir ağıl sahibi olan Allahın yaratması nəticəsində var olduqlarını sübut edən dəlildir. Allah hər şeyi ən gözəl şəkildə yaradan, heç bir şeyə ehtiyacı olmayandır.

**O, yaradan, yoxdan var edən, (yaratdıqlarına) surət verən
Allahdır. Ən gözəl adlar (əsmayi-hüsna) Ona məxsusdur.
Göylərdə və yerdə nə varsa, hamısı Onu təsbeh edir. O,
qüdrətlidir, hikmət sahibidir. (Həşr surəsi, 24)**

TƏKAMÜL YALANI

Darvinizm, yəni təkamül nəzəriyyəsi yaradılış həqiqətini inkar etmək məqsədilə irəli sürülmüş, ancaq uğursuzluqla nəticələnmiş elmdən kənar cəfəngiyatdan başqa bir şey deyil.

Canlıların cansız maddələrdən təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən bu nəzəriyyə kainatda və canlılarda çox möcüzəvi nizam olduğunun elm tərəfindən sübut edilməsi ilə və təkamül prosesinin əsla baş vermədiyini göstərən 350 milyona yaxın fosilin tapılması ilə süqut etmişdir. Beləliklə, Allahın bütün kainatı və canlıları yaratdığı elm tərəfindən də sübut edilmişdir. Bu gün təkamül nəzəriyyəsini dirçəltmək üçün dünya səviyyəsində aparılan təbliğat sadəcə elmi həqiqətlərin təhrif olunmasına, tərəfli şərhinə, elm adı altında söylənilən yalan və saxtakarlıqlara əsaslanır.

Ancaq bu təbliğat həqiqəti gizlətmir. Təkamül nəzəriyyəsinin elm tarixində ən böyük xəta olması son 20–30 il ərzində elm dünyasında getdikcə daha ucadan dilə gətirilir. Xüsusilə 1980–ci illərdən sonra aparılan tədqiqatlar darvinist iddiaların tamamilə səhv olduğunu üzə çıxarmış və bu həqiqət bir çox elm adamı tərəfindən dilə gətirilmişdir. ABŞ-da biologiya, biokimya, paleontologiya kimi fərqli sahələrlə məşğul olan bir çox elm adamı darvinizmin əsassızlığını görür, canlıların mənşəyini artıq yaradılışla açıqlayırlar.

Təkamül nəzəriyyəsinin süqutundan və yaradılış dəlillərindən digər bir çox əsərimizdə bütün elmi təfərrüatları ilə bəhs etmişik və etməyə davam edirik. Ancaq əhəmiyyəti baxımından mövzudan burada da bəhs etməkdə fayda var.

Darvini məhv edən çətinliklər

Təkamül nəzəriyyəsi tarixi qədim yunanlara gedib çıxan bir təlim olmasına baxmayaraq, XIX əsrdə hərtərəfli şəkildə irəli sürüldü. Nəzəriyyəni elm dünyasının gündəminə gətirən ən mühüm irəliləyiş Çarlz Darvinin 1859-cu ildə nəşr edilən “Növlərin mənşəyi” adlı kitabı idi. Darvin bu kitabda dünyadakı müxtəlif canlı növlərini Allahın ayrı-ayrı yaratdığına qarşı çıxırdı. Darvinin fikrincə, bütün növlər ortaq əcdaddan törəmiş və zaman ərzində kiçik dəyişikliklərlə müxtəlifləşmişdilər.

Darvinin nəzəriyyəsi heç bir konkret elmi tapıntıya əsaslanmırdı; özünün də qəbul etdiyi kimi, sadəcə bir məntiq yeritmə idi. Hətta Darvin kitabındakı “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” başlıqlı uzun bölmədə etiraf etdiyi kimi, nəzəriyyə bir çox mühüm suala cavab verə bilmirdi.

Darvin nəzəriyyəsinin qarşısındakı çətinliklərə inkişaf edən elmin üstün gələcəyinə, yeni elmi kəşflərin nəzəriyyəsinə gücləndirəcəyinə ümid edirdi. Bunu kitabında tez-tez bildirirdi. Ancaq inkişaf edən elm Darvinin ümidlərinin tam əksinə, nəzəriyyənin əsas iddialarını bir-bir əsassız qoydu.

Darvinizmin elm qarşısındakı məğlubiyyətini üç əsas başlıq altında təhlil etmək olar:

Nəzəriyyə həyatın yer üzündə ilk dəfə necə ortaya çıxdığını əsla açıqlaya bilmir.

Nəzəriyyənin irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin, əslində, təkamül xarakterinə malik olduğunu göstərən heç bir elmi tapıntı yoxdur.

Fosillər təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının tam əksini göstərir.

Bu bölmədə bu üç əsas başlığı əsaslı təhlil edəcəyik.

Keçilməz ilk pillə: Həyatın mənşəyi

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlı növlərinin bundan təxminən 3.8 milyard il əvvəl dünyada fantastik şəkildə təsadüfən meydana gələn bircə canlı hüceyrədən törədiklərini iddia edir. Bircə hüceyrənin milyonlarla kompleks canlı növünü necə əmələ gətirməsi və əgər həqiqətən bu cür təkamül baş vermişsə, nə üçün izlərinin fosillərdə tapılmadığı nəzəriyyənin açıqlaya bilmədiyi suallardandır. Ancaq bütün bunlardan əvvəl iddia edilən təkamül prosesinin ilk pilləsi üzərində dayanmaq lazımdır. Həmin ilk hüceyrə necə ortaya çıxmışdır?

Təkamül nəzəriyyəsi cahilliklə yaradılışı inkar etdiyinə görə, həmin ilk hüceyrənin heç bir plan və nizam olmadan təbiət qanunları çərçivəsində təsadüfən meydana gəldiyini iddia edir. Yəni bu nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddə kortəbii təsadüflər nəticəsində ortaya canlı hüceyrə çıxarmalıdır. Ancaq bu, məlum olan ən təməl biologiya qanunlarına zidd iddiadır.

Həyat həyatdan gəlir

Darvin kitabında həyatın mənşəyindən heç bəhs etməmişdi. Çünki onun dövründəki ibtidai elm anlayışı canlıların çox sadə quruluşa malik olduqlarını fərz edirdi. Orta əsrlərdən bəri “spontane generation” adlı nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddələrin təsadüfən birləşərək canlı varlıq əmələ gətirməsinə inanırdılar. Bu dövrdə həşəratların yemək artıqlarından, siçanların da buğdadan əmələ gəlməsi geniş yayılmış düşüncə idi. Bunu sübut etmək üçün qərribə təcrübələr aparılmışdı. Çirkli əsginin üstünə bir az buğda qoyulmuş və bir müddət sonra bu qarışıqdan siçanların əmələ gəlməsini gözləmişdilər.

Ətin qurdlanması da həyatın cansız maddələrdən törədiyinə dəlil hesab edilirdi. Lakin daha sonra məlum olacaqdı ki, ətin üstündəki qurdlar öz-özlərindən əmələ gəlmirlər, milçəklərin gətirib qoyduğu gözlə görülməyən sürfələrdən çıxırdılar. Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabını yazdığı dövrdə isə bakteriyaların cansız maddədən əmələ gəlməsi inancı elm dünyasında geniş şəkildə qəbul edilirdi.

Lakin Darvinin kitabının nəşr edilməsindən beş il sonra məşhur fransız bioloq Lui Paster təkamülə əsas verən bu inancı qəti şəkildə təkzib etdi. Paster apardığı uzun elmi fəaliyyət və təcrübələrdə gəldiyi nəticəni belə şərh etmişdi:

“Cansız maddələrin həyatı əmələ gətirməsi iddiası artıq qəti şəkildə tarixə gömülmüşdür”. (*Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, səh. 2*)

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarları Pasterin kəşflərinə uzun müddət qarşı çıxdılar. Ancaq inkişaf edən elm canlı hüceyrəsinin mürəkkəb quruluşunu üzə çıxardıqca həyatın öz-özünə əmələ gəlməsi iddiasının əsassızlığı daha da açıq şəkil aldı.

XX əsrdəki nəticəsiz səylər

XX əsrdə həyatın mənşəyi mövzusunı tədqiq edən ilk təkamülçü məşhur rus bioloq Aleksandr Oparin oldu. Oparin 1930-cu illərdə irəli sürdüyü bəzi tezislərlə canlı hüceyrəsinin təsadüfən meydana gələ biləcəyini sübut etməyə çalışdı. Ancaq bu fəaliyyətlər uğursuzluqla nəticələnəcək və Oparin bu etirafı etməli olacaqdı:

“Təəssüf ki, hüceyrənin mənşəyi təkamül nəzəriyyəsinin tamamilə əhatə edən ən qaranlıq nöqtədən ibarətdir”. (*Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh. 196*)

Oparinin yolunu davam etdirən təkamülçülər həyatın mənşəyi problemini həll etmək üçün təcrübələr aparmağa çalışdılar. Bu təcrübələrin ən məşhuru amerikalı kimyaçı Stenli Miller tərəfindən 1953–cü ildə aparıldı. Miller ibtidai atmosferdə mövcud olduğunu iddia etdiyi qazları bir təcrübədə birləşdirdi və bu qarışığa enerji verərək zülalları təşkil edən bir neçə üzvi molekul (amin turşusu) sintezlədi.

O illərdə təkamüllə bağlı mühüm mərhələ kimi tanılan bu təcrübənin əsassız olduğu və təcrübədə tətbiq edilən atmosferin yer şərtlərindən çox fərqli olduğu sonrakı illərdə üzə çıxacaqdı. (*"New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life", Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, səh. 1328–1330*)

Uzun sükutdan sonra Millerin özü də tətbiq etdiyi atmosfer mühitinin həqiqi olmadığını etiraf etdi. (*Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, səh. 7*)

Həyatın mənşəyi problemini açıqlamaq üçün XX əsr boyu göstərilən bütün təkamülçü səylər uğursuzluqla nəticələndi. San Diyeqo Skrips İnstitutundan məşhur geokimyaçı Cefri Bada təkamülçü "Earth" jurnalında 1998–ci ildə dərc edilən bir məqalədə bu həqiqəti belə qəbul edir:

"Bu gün XX əsri arxada qoyarkən hələ də XX əsrin başlanğıcındakı ən böyük həll edilməmiş problemlə qarşı–qarşıyıq: həyat yer üzündə necə başlayıb". (*Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, səh. 40*)

Həyatın kompleks quruluşu

Təkamülçülərin həyatın mənşəyi ilə bağlı bu qədər çıxılmaz vəziyyətə düşməsinin başlıca səbəbi ən sadə hesab etdikləri canlıların bu qədər mürəkkəb quruluşa malik olmasıdır. Canlı hüceyrəsi insanın hazırladığı bütün texnoloji məhsullardan daha mürəkkəbdir. Belə ki, bu gün dünyanın ən

qabaqcıl laboratoriyalarında belə cansız maddələr birləşdirilərək nəinki canlı hüceyrə, hətta hüceyrəyə aid bircə zülal da hasil etmək mümkün deyil.

Bir hüceyrənin meydana gəlməsi üçün lazımlı şərtlər əsla təsadüflərlə açıqlanmayacaq qədər çoxdur. Lakin bunu açıqlamağa heç ehtiyac yoxdur. Təkamülçülər hələ hüceyrə səviyyəsinə çatmadan çıxılmaz vəziyyətə düşürlər. Çünki hüceyrənin əsasını təşkil edən zülalların təsadüfən sintezlənmə ehtimalı riyazi cəhətdən sıfırdır.

Bunun ən əsas səbəbi budur ki, bir zülalın əmələ gəlməsi üçün başqa zülallar da olmalıdır. Bu səbəb bir zülalın təsadüfən əmələgəlmə ehtimalını tamamilə aradan qaldırır. Ona görə, təkcə bu fakt təkamülçülərin təsadüf iddiasını təkzib etmək üçün kifayətdir. Mövzunun əhəmiyyətini qısaca açıqlayaq:

- Fermentlər olmasa, zülal sintezlənmə bilməz, fermentlər də zülaldır.
- Bircə zülalın sintezlənməsi üçün 100–ə yaxın hazır zülal olmalıdır. Ona görə, zülalların olması üçün zülallar lazımdır.
- Zülalları sintezləyən fermentləri DNT hazırlayır. DNT olmasa, zülal sintezlənmə bilməz. Ona görə, zülalların əmələ gəlməsi üçün DNT də lazımdır.
- Zülal sintezləmə prosesində hüceyrədəki bütün orqanoidlərin mühüm funksiyaları var. Yəni zülalların əmələ gəlməsi üçün tam funksional hüceyrə bütün orqanoidləri ilə birlikdə mövcud olmalıdır.

Hüceyrənin nüvəsində yerləşən, genetik məlumat daşıyan DNT molekulu isə informasiya bankıdır. İnsan DNT–sindəki informasiyanı kağıza köçürmək istəsək, hər biri 500 səhifədən ibarət 900 cildlik kitabxana ortaya çıxar.

Burada çox maraqlı dilemma da var: DNT ancaq bir sıra xüsusi zülalların (fermentlərin) köməyi ilə qoşalaşa bilər. Amma bu fermentlər də ancaq DNT-dəki informasiya əsasında sintezlənir. Bir-birlərindən asılı olduqlarına görə, DNT-nin qoşalaşması üçün ikisi də eyni anda mövcud olmalıdır. Bu isə həyatın öz-özünə meydana gəlməsi ssenarisini çıxılmaz vəziyyətə salır. San Diyeqo Kaliforniya Universitetindən məşhur təkamülçü prof. Lesli Orgel “Scientific American” jurnalının 1994-cü il oktyabr sayında bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Olduqca kompleks quruluşa malik olan zülalların və nuklein turşularının (RNT və DNT) eyni yerdə və eyni zamanda təsadüfən əmələ gəlmələri həddindən artıq ehtimaldan kənardır. Ancaq bunların biri olmadan digərini əldə etmək də mümkün deyil. Ona görə, insan məcburən həyatın kimyəvi yollarla meydana gəlməsinin tamamilə qeyri-mümkün olduğu nəticəsinə gəlir”.
(*Leslie E. Orgel, The Origin of Life on Earth, Scientific American, cild 271, oktyabr 1994, səh. 78*)

Şübhəsiz ki, əgər həyatın kortəbii təsadüflərlə öz-özünə meydana gəlməsi mümkün deyilsə, onda həyatın yaradıldığı qəbul edilməlidir. Bu həqiqət əsas məqsədi yaradılışı inkar etmək olan təkamül nəzəriyyəsini açıq-aydın əsassız edir.

Təkamülün xəyali mexanizmləri

Darvinin nəzəriyyəsini əsassız edən ikinci əsas cəhət nəzəriyyənin təkamül mexanizmləri kimi irəli sürdüyü iki anlayışın da, əslində, heç bir təkamül gücünə malik olmamasıdır.

Darvin irəli sürdüyü təkamül iddiasını tamamilə təbii seleksiya mexanizmi ilə əlaqələndirmişdi. Bu mexanizmə verdiyi əhəmiyyət kitabının adından da açıq şəkildə başa düşülür: “Növlərin mənşəyi, təbii seleksiya yolu ilə...”

Təbii seleksiya təbii seçmə deməkdir, təbiətdəki həyat uğrunda mübarizədə təbii şərtlərə uyğun və güclü canlıların həyatda qalacağı düşüncəsinə əsaslanır. Məsələn, yırtıcı heyvanlar tərəfindən təhlükəyə məruz qalan bir maral sürüsündə daha sürətlə qaçan marallar həyatda qalacaq. Beləliklə, maral sürüsü sürətlə qaçan və güclü fərdlərdən ibarət olacaq. Amma bu mexanizm maralların təkamül keçirməsinə səbəb olmaz, onları başqa bir canlı növünə, məsələn, atlara çevirməz.

Ona görə, təbii seçmə mexanizmi heç bir təkamül gücünə malik deyil. Darwin də bu həqiqəti anlamışdı və “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında: **“Faydalı dəyişikliklər baş vermədikcə təbii seçmə heç bir şey edə bilməz”**, – demək məcburiyyətində qalmışdı. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 184*)

Lamarkın təsiri

Bəs bu faydalı dəyişikliklər necə baş verə bilərdi? Darwin öz dövrünün ibtidai elm anlayışı çərçivəsində bu suala Lamarka əsaslanaraq cavab verməyə çalışmışdı. Darvindən əvvəl yaşamış fransız bioloq Lamarka görə, canlılar həyatları boyu keçirdikləri fiziki dəyişiklikləri sonrakı nəsllə ötürürlər, nəsildən–nəsllə toplanan bu xüsusiyyətlər nəticəsində yeni növlər meydana gəlir. Məsələn, Lamarkın fikrincə, zürafələr ceyranlardan törəyiblər, hündür ağacların yarpaqlarını yeməyə çalışarkən nəsildən–nəsllə boyunları uzanmışdır.

Darvin də buna bənzər misallar çəkmiş, məsələn, “Növlərin mənşəyi” kitabında qida tapmaq üçün suya girən bəzi ayıların tədricən balinalara çevrildiyini iddia etmişdi. (B. G. Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)

Lakin Mendelin kəşf etdiyi və XX əsrdə inkişaf edən genetika elmi ilə qəti şəkildə sübut edilən genetika qanunları qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı

nəsillərə ötürülməsi əfsanəsini məhv etdi. Beləliklə, təbii seçmə “təkbaşına” və tamamilə təsirsiz mexanizm olaraq qaldı.

Neodarvinizm və mutasiyalar

Darvinistlər isə bu vəziyyətə bir çıxış yolu tapmaq üçün 1930-cu illərin sonlarında müasir sintetik nəzəriyyəni və ya daha geniş yayılmış adı ilə neodarvinizmi ortaya atdılar. Neodarvinizm təbii seçmənin yanına faydalı dəyişiklik səbəbi kimi mutasiyaları, yəni canlıların genlərində radiasiya kimi xarici amillər və ya transkripsiya xətalari nəticəsində əmələ gələn pozulmaları əlavə etdi. Bu gün də elmi cəhətdən əsassız olduğunu bilmələrinə baxmayaraq, darvinistlər neodarvinist modeli müdafiə edirlər. Nəzəriyyə yer üzündəki milyonlarla canlı növünün, onların qulaq, göz, ağciyər, qanad kimi saysız-hesabsız mürəkkəb orqanlarının mutasiyalara, yəni genetik pozulmalara əsaslanan bir proses nəticəsində əmələ gəldiyini iddia edir. Amma nəzəriyyəni çarəsiz qoyan bir açıq elmi həqiqət var: mutasiyalar canlıları təkmilləşdirmirlər, əksinə, hər zaman canlılara zərər verirlər.

Bunun səbəbi çox sadədir: DNT çox mürəkkəb quruluşa malikdir. Bu molekula olan hər hansı təsadüfi təsir ancaq zərər verir. Amerikalı genetik B.G. Ranqanatan bunu belə açıqlayır:

“Mutasiyalar kiçik, təsadüfi və zərərliyərlər. Çox nadir meydana gəlirlər və ən yaxşı halda təsirsizdirlər. Bu üç xüsusiyyət mutasiyaların təkamül xarakterli təsir meydana gətirməyəcəyini sübut edir. Yüksək dərəcədə xüsusiləşmiş orqanizmdə meydana gələn təsadüfi dəyişiklik ya təsirsiz, ya da zərərli olur. Bir qol saatında meydana gələn təsadüfi dəyişiklik qol saatını təkmilləşdirməz. Ona böyük ehtimalla zərər verər və ya ən yaxşı halda təsir etməz. Bir zəlzələ bir şəhəri daha yaxşı hala salmaz, onu məhv edər”. (*Charles*

Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 179)

Bu günə qədər heç bir faydalı, yəni genetik məlumatı təkmilləşdirən mutasiya müşahidə edilməyib. Bütün mutasiyaların zərərli olması aşkar edilib. Aydın olmuşdur ki, təkamül nəzəriyyəsinin təkamül mexanizmi kimi göstərdiyi mutasiyalar, əslində, canlıları sadəcə məhv edən, şikəst edən genetik hadisələrdir (insanlarda mutasiyanın ən çox rast gəlinən təsiri xərcəngdir). Əlbəttə, məhvedici mexanizm təkamül mexanizmi ola bilməz. Təbii seçmə isə Darvinin də qəbul etdiyi kimi, tək başına heç bir şey edə bilməz. Bu həqiqət bizə təbiətdə heç bir təkamül mexanizminin olmadığını göstərir. Təkamül mexanizmi olmadığına görə, təkamül deyilən xəyali proses də baş verməyib.

Fosillər: Ara-keçid formalardan əsər- əlamət yoxdur

Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi prosesin baş vermədiyinin ən açıq göstəricisi isə fosillərdir.

Təkamül nəzəriyyəsinə görə, bütün canlılar bir-birlərindən törəyiblər. Əvvəlcədən mövcud olan bir canlı növü zaman ərzində digərinə çevrilmiş və bütün növlər bu şəkildə əmələ gəlmişlər. Nəzəriyyəyə əsasən, bu çevrilmə yüz milyon illər davam edən uzun dövrü əhatə etmiş və mərhələ-mərhələ irəliləmişdir. Bu təqdirdə iddia edilən uzun çevrilmə prosesi zamanı saysız-hesabsız ara növlər əmələ gəlməli və yaşamaladırlar.

Məsələn, keçmişdə balıq xüsusiyyətlərini daşımalarına baxmayaraq, bir tərəfdən də bəzi sürünən canlı xüsusiyyətlərini qazanmış yarı-balıq, yarı-sürünən canlılar yaşamalıdır və ya sürünən xüsusiyyətlərini daşıyan, bir tərəfdən də bəzi quş xüsusiyyətləri qazanmış sürünən quşlar ortaya çıxmalıdır.

Bunlar bir keçid prosesində olduqları üçün şikəst, yarımçıq, qüsurlu canlılar olmalıdır. Təkamülçülər keçmişdə yaşadığına inandıqları bu nəzəri məxluqları “ara-keçid forması” adlandırırlar.

Əgər, həqiqətən, bu cür canlılar keçmişdə yaşayıbsa, onların sayı və növü milyonlarla, hətta milyardlarla olmalıdır və bu əcaib canlıların qalıqlarına mütləq fosil izlərində rast gəlinməlidir. Darvin “Növlərin mənşəyi”ndə bunu belə açıqlamışdır:

“Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa, növləri bir-biri ilə əlaqələndirən saysız–hesabsız ara-keçid növləri keçmişdə mütləq yaşamalıdır... Onların yaşadığının dəlilləri də sadəcə fosil qalıqları arasında tapıla bilər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Ancaq bu sətirləri yazan Darvin ara-keçid formaların heç cür tapılmadığını bilir və bunun nəzəriyyəsi üçün böyük problem olduğunu görürdü. Ona görə, “Növlərin mənşəyi” kitabının “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” (Difficulties on Theory) adlı bölməsində belə yazmışdı:

“Əgər, həqiqətən, növlər digər növlərdən yavaş dəyişikliklərlə törəyibsə, nə üçün saysız–hesabsız ara-keçid formasına rast gəlmirik? Nə üçün bütün təbiət qarmaqarışıq vəziyyətdə deyil, məhz yerli–yerindədir? Saysız–hesabsız ara-keçid forması olmalıdır, bəs nə üçün yer üzünün çoxsaylı təbəqələrində onları tapmırıq?... Nə üçün hər geoloji forma və hər təbəqə belə qalıqlarla dolu deyil?” (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Darvinin puç olan ümidləri

Ancaq XIX əsrin ortasından indiyə qədər dünyanın hər tərəfində qızgın fosil araşdırmaları aparılmasına baxmayaraq, ara-keçid formalarına rast gəlinməmişdir. Aparılan qazıntı işlərində və tədqiqatlarda əldə edilən bütün

tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə, tam və qüsursuz formada ortaya çıxdıqlarını göstərmişdir.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer təkamülçü olmasına baxmayaraq, bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Problemimiz budur: fosilləri hərtərəfli tədqiq etdikdə növlər və ya siniflər səviyyəsində belə daima eyni həqiqətlə qarşılaşırıq; mərhələli təkamüllə təkmilləşən deyil, birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qruplar görürük”. (Derek A. Ager, “The Nature of the Fossil Record”, Proceedings of the British Geological Association, cild 87, 1976, səh. 133)

Yəni fosil qeydlərində bütün canlı növləri aralarında heç bir keçid forması olmadan, tam formada ani surətdə ortaya çıxırlar. Bu, Darvinin fikirlərinin tam əksidir. Habelə, bu, canlı növlərinin yaradıldığını göstərən çox güclü dəlildir. Çünki bir canlı növünün heç bir əcdadı olmadan, bir anda və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmasının tək açıqlaması var: o növ yaradılmışdır. Bu həqiqət məşhur təkamülçü bioloq Duqlas Futuyma tərəfindən də qəbul edilir:

“Yaradılış və təkamül yaşayan canlıların mənşəyi haqqında iki yeganə açıqlamadır. Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və tam formada ortaya çıxmışlar, ya da belə olmamışdır. Əgər belə olmamışdırsa, bir dəyişiklik prosesi nəticəsində özlərindən əvvəl mövcud olan bəzi canlı növlərindən təkamül keçirərək meydana gəlməlidirlər. Amma əgər tam və mükəmməl formada ortaya çıxıblarsa, onda sonsuz güc sahibi olan bir ağıl tərəfindən yaradılmışlar”. (*Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983. Səh. 197*)

Fosillər isə canlıların yer üzündə tam və mükəmməl formada ortaya çıxdıqlarını göstərir. Yəni “növlərin mənşəyi” Darvinin hesab etdiyinin əksinə, təkamül deyil, yaradılışdır.

İnsanın təkamülü nəğili

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının ən çox gündəmə gətirdikləri məsələ insanın mənşəyidir. Bununla bağlı darvinist iddia bu gün yaşayan müasir insanın meymunabənzər məxluqlardan törədiyini zənn edir. 4–5 milyon il əvvəl başladığı fərz edilən bu prosesdə müasir insan ilə əcdadları arasında bəzi ara–keçid formaların yaşadığı iddia edilir. Əslində, tamamilə fantastik olan bu ssenaridə dörd əsas kateqoriya var:

- **Australopithecus**
- **Homo habilis**
- **Homo erectus**
- **Homo sapiens**

Təkamülçülər insanların ilk “meymunabənzər əcdadları”na “cənub meymunu” mənasını verən “australopithecus” adını veriblər. Bu canlılar, əslində, nəslə kəsilməmiş meymun növüdür. Lord Solli Zukerman və prof. Çarlz Oksnord kimi İngiltərə və ABŞ–dan iki məşhur anatomun *australopithecus* nümunələri üzərində apardığı hərtərəfli araşdırmalar bu canlıların sadəcə nəslə kəsilməmiş meymun növünə aid olduqlarını və insanlarla heç bir bənzərlik təşkil etmədiklərini göstərmişdir. (*Charles E. Oxnard, “The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt”, Nature, cild 258, səh. 389*)

Təkamülçülər insanın təkamülünün sonrakı mərhələsini də “homo”, yəni insan kimi təsnif edirlər. İddiaya əsasən, homo sırasındakı canlılar *australopithecus*lardan daha çox inkişaf ediblər. Təkamülçülər bu fərqli canlılara aid fosilləri ardıcıl düzərək fantastik təkamül sxemi qururlar. Bu sxem xəyalidir, çünki bu fərqli siniflərin arasında təkamül xarakterli əlaqə olması

əsla sübut edilə bilməmişdir. Təkamül nəzəriyyəsinin XX əsrdəki ən mühüm tərəfdarlarından biri olan Ernst Mayr: “*Homo sapiens*ə uzanan zəncir halqası, əslində, itib”, – deyərək bunu qəbul edir. (*J. Rennie, “Darwins Current Bulldog: Ernst Mayr”, Scientific American, dekabr 1992*)

Təkamülçülər “*ausrtalopithecus* > *homo habilis* > *homo erectus* > *homo sapiens*” ardıcılığını qurarkən bu növlərin hər birinin daha sonrakının əcdadı olmasını irəli sürürlər. Lakin paleoantropoloqların son kəşfləri *australopithecus*, *homo habilis* və *homo erectus*un dünyanın müxtəlif bölgələrində eyni dövrlərdə yaşadıklarını göstərir. (*Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Antropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, səh 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, cild 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, səh. 272*)

Habelə, *homo erectus* sinfinə aid olan insanların bir qismi çox müasir dövrlərə qədər yaşayıblar, *homo sapiens neandertalensis* və *homo sapiens sapiens* (insan) ilə eyni mühitdə birlikdə mövcud olmuşlar. (*Time, noyabr 1996*)

Bu isə, əlbəttə, bu siniflərin bir-birilərinin əcdadı olduqları iddiasının əsassızlığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Harvard Universitetinin paleontoloqlarından Stiven Cey Quld, təkamülçü olmasına baxmayaraq, darvinist nəzəriyyənin düşdüyü bu çıxılmaz vəziyyəti belə açıqlayır:

“Əgər bir-biri ilə paralel şəkildə yaşayan üç müxtəlif hominid (insanabənzər) sxemi varsa, onda bizim soy ağacımıza nə oldu? Aydındır ki, bunların biri digərindən törəyə bilməz. Habelə, biri digəri ilə müqayisə edildikdə təkamül xarakterli inkişaf meyli göstərmirlər”. (*S. J. Gould, Natural History, cild 85, 1976, səh. 30*)

Qısaca desək, KİV-də və ya dərsliklərdə verilən bir cür fantastik yarı-meymun yarı-insan canlıların rəsmləri ilə, yəni sırf təbliğat yolu ilə dirçəldilməyə çalışılan insanın təkamülü ssenarisi heç bir elmi əsas olmayan nağıldan ibarətdir. Bu mövzunu uzun illər tədqiq edən, xüsusilə *australopithecus* fosilləri üzərində 15 il araşdırma aparan İngiltərənin ən məşhur və hörmətli elm adamlarından biri olan Lord Solli Zukerman təkamülçü

olmasına baxmayaraq, meymunabənzər canlılardan insana uzanan nəsil ağacı olmadığı nəticəsinə gəlmişdir.

Zukerman maraqlı elm şkalası da qurmuşdur. Elmi hesab etdiyi elm sahələrindən elmdən kənar qəbul etdiyi elm sahələrinə qədər şəxəli cədvəl çəkmişdir. Zukermanın bu cədvəlində ən elmi, yəni konkret faktlara əsaslanan elm sahələri kimya və fizikadır. Cədvəldə bunlardan sonra bioloji elmlər, daha sonra sosial fənlər gəlir. Şəxələnmənin ən kənar ucunda, yəni elmdən kənar hesab edilən hissədə isə Zukermanın fikrincə telepatiya, altıncı hiss kimi hissini fəvqündə olan qavrama anlayışları və bir də insanın “təkamülü” yerləşir! Zukerman şəxələnmənin bu ucunu belə açıqlayır:

“Obyektiv realıq sahəsindən çıxıb bioloji elm fərz edilən bu sahələrə, yəni hissini fəvqündə olan qavramaya və insanın fosil tarixinin şərh edilməsinə daxil olduqda, təkamül nəzəriyyəsinə inanan bir şəxs üçün hər şeyin mümkün olduğunu görürük. Belə ki, nəzəriyyələrinə qəti şəkildə inanan bu şəxslərin ziddiyyətli bəzi rəyləri eyni anda qəbul etmələri belə mümkündür”. (*Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, New York: Toplinger Publications, 1970, səh. 19*)

İnsanın təkamülü nağılı da nəzəriyyələrinə kor–koranə inanan bir sıra insanların tapdıqları bəzi fosillər haqqında qabaqcadan rəy verərək şərh etmələrindən ibarətdir.

Darvin düsturu!

İndiyə qədər təhlil etdiyimiz bütün dəlillərlə yanaşı, istəyirsinizsə, təkamülçülərin necə cəfəng inanca malik olduqlarına bir də uşaqların belə anlayacağı qədər açıq misalla baxaq.

Təkamül nəzəriyyəsi canlıların təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edir. Ona görə, bu iddiaya əsasən, cansız və şüursuz atomlar birləşərək əvvəlcə

hüceyrəni əmələ gətirmiş və sonra eyni atomlar birləşərək digər canlıları və insanı meydana gətirmişlər. İndi düşünək, canlıların əsasını təşkil edən karbon, fosfor, azot, kalium kimi elementləri birləşdirdikdə bir yığın əmələ gəlir. Bu atom yığını hansı prosesdən keçirilsə də, bircə canlı belə əmələ gətirməz. İstəyirsinizsə, bununla bağlı bir təcrübə keçirək və təkamülçülərin, əslində, müdafiə etdikləri, amma ucadan söyləyə bilmədikləri iddianı onların adından “Darvin düsturu” adı ilə nəzərdən keçirək:

Təkamülçülər çoxlu sayda böyük çənin içinə canlıların əsasını təşkil edən fosfor, azot, karbon, oksigen, dəmir, maqnezium kimi elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal şərtlərdə mövcud olmayan, ancaq bu qarışıqın içində lazımlı bildikləri maddələri də bu çənlərə əlavə etsinlər. Qarışıqların içinə istədikləri qədər amin turşusu, istədikləri qədər də zülal doldursunlar. Bu qarışıqlara istədikləri nisbətdə temperatur və rütubət versinlər. Bunları istədikləri ən yaxşı texnoloji cihazlarla qarışdırsınlar. Çənlərin başında nəzarətçi kimi dünyanın qabaqcıl elm adamlarını qoysunlar. Bu mütəxəssislər atadan oğula, nəsildən-nəslə ötürülərək növbə ilə milyardlarla, hətta trilyonlarla il fasiləsiz çənlərin başında gözləsinlər. Bir canlının əmələ gəlməsi üçün hansı şərtlərin mövcud olmasını lazım bilirlərsə, hamısını tətbiq etsinlər. Ancaq nə etsələr də, o çənlərdən əsla bir canlı çıxara bilməzlər. Zürafələri, aslanları, arıları, bülbülləri, tutuquşuları, atları, delfinləri, gülləri, səhləb çiçəklərini, zanbaqları, qərənfilləri, bananları, portağalları, almaları, xurmaları, pomidorları, qovunları, qarpızları, əncirləri, zeytunları, üzümləri, şaftalıları, tovuz quşlarını, qırqovulları, rəngarəng kəpənəkləri və bunlar kimi milyonlarla canlı növündən heç birini əmələ gətirə bilməzlər. Nəinki burada sadaladığımız bir neçə canlıyı, bunların bircə hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

Qısaca desək, **şüursuz atomlar birləşərək hüceyrəni əmələ gətirə bilməzlər.** Sonra yeni qərar verərək bir hüceyrəni iki yerə bölüb, sonra ardıcıl başqa qərarlar verib elektron mikroskopunu icad edən, sonra öz hüceyrə quruluşunu bu mikroskop altında tədqiq edən professorları əmələ gətirə bilməzlər. **Maddə ancaq Allahın üstün yaratması ilə həyat qazanır.** Bunun əksini

iddia edən təkamül nəzəriyyəsi isə ağıla tamamilə zidd cəfəngiyatdır. Təkamülçülərin ortaya atdığı iddialar üzərində bir az düşünmək yuxarıdakı misalda göstərildiyi kimi, bu həqiqəti üzə çıxarar.

Göz və qulaqdakı texnologiya

Təkamül nəzəriyyəsinin qətiyyəən açıqlaya bilmədiyi digər məsələ isə göz və qulaqdakı üstün duyğu keyfiyyətidir.

Gözlə bağlı mövzuya keçməzdən əvvəl “Necə görürük?” sualına qısaca cavab verək. Bir cisimdən gələn şüalar gözdə tor qişaya tərsinə düşür. Bu şüalar buradakı hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilir və beyinin arxa hissəsindəki görmə mərkəzi adlanan kiçik nöqtəyə ötürülür. Bu elektrik siqnalları bir sıra ardıcıl proseslərdən sonra beyindəki bu mərkəzdə görüntü kimi şərh edilir. Bu məlumatdan sonra düşünek: beyin işığa qapalıdır. Yəni beyinin içi qapqaranlıqdır, işıq beyinin yerləşdiyi yerə girə bilməz. Görmə mərkəzi adlanan yer qapqaranlıq, işığın düşmədiyi, bəlkə, heç qarşılaşmadığınız qədər qaranlıq yerdir. Ancaq siz bu zülmət qaranlıqda işıqlı, aydın dünyanı izləyirsiniz.

Üstəlik, bu, o qədər aydın və keyfiyyətli görüntüdür ki, XXI əsrin texnologiyası belə hər cür imkanı olmasına baxmayaraq, bu aydın görüntünü əldə edə bilmir. Məsələn, hal– hazırda oxuduğunuz kitaba, kitabı tutan əllərinizə baxın, sonra başınızı qaldırın və ətrafınıza baxın. Hal– hazırda gördüyünüz aydın və keyfiyyətli görüntünü başqa bir yerdə görmüsünüzmü? Bu qədər aydın görüntünü sizə dünyanın qabaqcıl televizor şirkətlərinin istehsal etdiyi təkmilləşdirilmiş televizor ekranı belə verə bilməz. 100 ildən bəri minlərlə mühəndis bu aydın görüntünü əldə etmək üçün çalışır. Bunun üçün fabriklər, böyük müəssisələr qurulur, tədqiqatlar aparılır, planlar və dizaynlar edilir. Bir televizor ekranına baxın, bir də hal– hazırda əlinizdə tutduğunuz bu

kitabə. Arada böyük aydınlıq və keyfiyyət fərqi olduğunu görəcəksiniz. Həm də televizorun ekranı sizə iki ölçülü görüntü göstərir, lakin siz üç ölçülü, dərin perspektivi olan görüntü izləyirsiniz.

Uzun illərdən bəri on minlərlə mühəndis üç ölçülü televizor icad etməyə, gözün görmə keyfiyyətini əldə etməyə çalışırlar. Bəli, üç ölçülü televizor kimi sistem istehsal edə bildilər, amma onu da eynəksiz üç ölçülü görmək mümkün deyil, həm də bu, süni üçölçülü görüntüdür. Arxa tərəf daha bulanıq, ön tərəf isə kağız dekorasiya kimi görünür. Heç bir zaman gözün gördüyü qədər aydın və keyfiyyətli görüntü əmələ gəlmir. Kamerada da, televizorda da mütləq görüntü itkisi olur.

Təkamülçülər bu keyfiyyətli və aydın görüntünü əmələ gətirən mexanizmin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edirlər. İndi birisi sizə otağınızda ki televizorun təsadüflər nəticəsində əmələ gəldiyini, atomların birləşib bu görüntünü əmələ gətirən aləti meydana gətirdiyini desə, nə düşünərsiniz? Minlərlə insanın birlikdə edə bilmədiyini şüursuz atomlar necə etsin?

Gözün gördüyündən daha bəsit görüntünü əmələ gətirən alət təsadüfən əmələ gəlmirsə, gözün və gözün gördüyü görüntünün də təsadüfən meydana gəlməyəcəyi çox açıqdır. Eyni vəziyyət qulağa da aiddir. Xarici qulaq ətrafdakı səsləri qulaq seyvanı vasitəsilə toplayıb daxili qulağa ötürür; daxili qulaq da bu titrəyişləri elektrik impulslarına çevirərək beyinə göndərir. Eynilə görmədə olduğu kimi, eşitmə prosesi də beyindəki eşitmə mərkəzində həyata keçir.

Göz üçün dediklərimiz qulağa da aiddir, yəni beyin işıq kimi səsə də qapalıdır, səs keçirmir. Ona görə, xarici aləm nə qədər səs-küylü olsa da, beyinin içi tamamilə səssizdir. Buna baxmayaraq, ən aydın səslər beyində eşidilir. Səs keçirməyən beyninizdə orkestr simfoniyları dinləyir, ətraf mühitin bütün səs-küyünü eşidirsiniz. Ancaq həmin anda həssas bir cihazla beyninizin içindəki səs səviyyəsi ölçülsə, burada səssizliyin hakim olduğu məlum olacaqdır. Aydın görüntü əldə etmək ümidi ilə texnologiyadan necə istifadə edilsə, səs üçün də eyni səylər on illərdən bəri davam etdirilir. Səsyazma

cihazları, musiqi mərkəzləri, bir çox elektron alət, səs qəbul edən musiqi sistemləri bu fəaliyyətlərin nəticələrindən bəziləridir. Ancaq bütün texnologiyaya və bu sahədə minlərlə mühəndis və mütəxəssis işləməsinə baxmayaraq, qulağın əmələ gətirdiyi qədər aydın və keyfiyyətli səs əldə edilməmişdir. Ən böyük musiqi sistemi şirkətinin istehsal etdiyi ən keyfiyyətli musiqi mərkəzini düşünün. Səsi qeyd etdikdə mütləq səsin bir hissəsi itir, az da olsa təhrif olur və ya musiqi mərkəzini işə saldıqda hələ musiqi çalmazdan əvvəl mütləq bir cızıltı eşidirsiniz. Ancaq insan orqanizmindəki texnologiyanın məhsulu olan səslər olduqca aydın və qüsursuzdur. İnsan qulağı heç vaxt musiqi mərkəzində olduğu kimi cızıltılı və ya təhrif olunmuş şəkildə səs eşitmir; səs necədirsə, tam və aydın şəkildə onu eşidir. Bu, insan yaradıldığı gündən bəri belədir. İndiyə qədər insanın istehsal etdiyi heç bir görüntü və səs cihazı göz və qulaq qədər həssas və keyfiyyətli qəbuledici olmamışdır. Ancaq görmə və eşitmə hadisəsində bütün bunların fəvqündə duran çox böyük həqiqət də var.

Beyinin içində görən və eşidən şüur kimə aiddir?

Beyinin içində parlaq, rəngli dünyanı izləyən, simfoniyları, quşların civiltilərini dinləyən, gülü qoxulayan kimdir?

İnsanın gözlərindən, qulaqlarından, burnundan gələn siqnallar elektrik impulsu kimi beyinə ötürülür. Biologiya, fiziologiya və ya biokimya kitablarında bu görüntünün beyində necə əmələ gəlməsinə dair bir çox şey oxuyursunuz. Ancaq bu mövzu haqqında ən mühüm həqiqətə heç bir yerdə rast gələ bilməzsiniz: beyində bu elektrik impulslarını görüntü, səs, qoxu və hiss kimi qavrayan kimdir? Beyinin içində gözə, qulağa, buruna ehtiyac hiss etmədən bütün bunları qavrayan bir şüur var. Bu şüur kimə aiddir?

Əlbəttə, bu şüur beyini təşkil edən sinirlər, yağ təbəqəsi və sinir hüceyrələrinə aid deyil. Elə buna görə, hər şeyin maddədən ibarət olduğunu zənn edən darvinist-materialistlər bu suallara heç cür cavab verə bilmirlər. Çünki bu şüur Allahın yaratdığı ruhdur. Ruhun görüntünü izləmək üçün gözə, səsi eşitmək üçün qulağa ehtiyacı yoxdur. Eyni zamanda, düşünmək üçün beyinə də ehtiyacı yoxdur.

Bu açıq və elmi həqiqəti oxuyan hər insan beyinin içindəki bir neçə sm³-lik, qapqaranlıq yerə bütün kainatı üçölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı şəkildə sığışdıran uca Allahı düşünüb, Ondan qorxub Ona sığınmalıdır.

Materialist inanc

Bura qədər təhlil etdiklərimiz təkamül nəzəriyyəsinin elmi kəşflərə zidd iddia olduğunu göstərir. Nəzəriyyənin həyatın mənşəyi haqqındakı iddiası elmə ziddir, irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin heç bir təkamül gücü yoxdur və fosillər nəzəriyyənin iddia etdiyi ara keçid formalarının yaşamadığını göstərir. Bu təqdirdə, əlbəttə, təkamül nəzəriyyəsi elmə zidd fərziyyə kimi bir kənara qoyulmalıdır. Belə ki, tarix boyu dünya mərkəzli kainat modeli kimi bir çox düşüncə tərzii elmin gündəmindən çıxarılmışdır. Ancaq təkamül nəzəriyyəsi təkidlə elmin gündəliyində saxlanılır. Hətta bəzi insanlar nəzəriyyənin tənqid edilməsini elmə təcavüz kimi göstərməyə çalışırlar. Axı niyə? Bunun səbəbi təkamül nəzəriyyəsinin bəzi kütlələr üçün əl çəkilməz doqmatik inanc olmasıdır. Bu kütlələr materialist fəlsəfəyə kor-koranə bağlıdırlar və darvinizmi də təbiət haqqında yeganə materialist açıqlama olduğu üçün mənimsəyiblər. Bəzən bunu açıq şəkildə etiraf edirlər. Harvard Universitetindən məşhur genetik və eyni zamanda, qabaqcıl təkamülçülərdən olan Riçard Levontin əvvəlcə materialist, sonra elm adamı olduğunu belə etiraf edir:

“Bizim materializmə bir inancımız var, bu “a priori” (əvvəlcədən qəbul edilmiş, doğru fərz edilmiş) inandır. Bizi dünya haqqında materialist açıqlama verməyə məcbur edən şey elmi metodlar və qanunlar deyil. Əksinə, materializmə olan “a priori” bağlılığımız səbəbi ilə dünya haqqında materialist açıqlama verən tədqiqat metodları və anlayışlarını uydururuq. Materializm mütləq doğru olduğuna görə də ilahi açıqlamanın səhnəyə çıxmasına icazə verə bilmərik”. (*Richard Lewontin, “The Demon-Haunted World”, The New York Review of Books, 9 yanvar 1997, səh. 28*)

Bu sözlər darvinizmin materialist fəlsəfəyə bağlılıq uğrunda davam etdirilən bir doqma olduğunun açıq ifadəsidir. Bu doqma maddədən başqa heç bir varlıq olmadığını qəbul edir. Bu səbəbdən də cansız, şüursuz maddənin həyatı əmələ gətirdiyinə inanır. Milyonlarla müxtəlif canlı növünün, məsələn, quşların, balıqların, zürafələrin, pələnglərin, həşəratların, ağacların, çiçəklərin, balinaların və insanların maddənin öz daxilindəki reaksiyalarla, yəni yağan yağışla, çaxan şimşəklə, cansız maddədən əmələ gəldiyini qəbul edir. Əslində isə bu, həm ağıla, həm də elmə ziddir. Amma darvinistlər Allahın açıq-aşkar varlığını qəbul etməmək üçün bu ağıldan və elmdən kənar fikri cahilliklə müdafiə etməkdə davam edirlər.

Canlıların mənşəyinə materialist düşüncə ilə baxmayan insanlar isə bu açıq həqiqəti görəcəklər: bütün canlılar üstün güc, bilik və ağıla malik olan Yaradanın əsəridir. Yaradan bütün kainatı yoxdan var edən, ən qüsursuz şəkildə nizama salan və bütün canlıları yaradan Allahdır.

Təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən təsirli sehridir

Burada bunu da bildirmək lazımdır ki, heç bir ideologiyanın təsiri altında qalmadan, sadəcə aqlını və məntiqini işlədən hər insan elm və mədəniyyətdən

uzaq xalqların xurafatlarını xatırladan təkamül nəzəriyyəsinə inanmağın qeyri-mümkün olduğunu asanlıqla anlayacaqdır.

Yuxarıda da bildirildiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsinə inananlar böyük bir çənin içində bir çox atomu, molekulu, cansız maddəni dolduran və bunların qarışığından zaman ərzində düşünən, dərk edən, kəşflər edən professorların, universitet tələbələrinin, Eynşteyn, Habl kimi elm adamlarının, Frank Sinatra, Çarlton Heston kimi aktyorların, bununla yanaşı, ceyranların, limon ağaclarının, qərənfillərin çıxacağına inanırlar. Həm də bu cəfəng iddiaya inananlar elm adamları, professorlar, mədəniyyətli, təhsilli insanlardır. Bu səbəbdən, təkamül nəzəriyyəsi haqqında dünya tarixinin ən böyük və ən təsirli sehri ifadəsini işlətmək yerinə düşər. Çünki dünya tarixində insanların bu dərəcədə ağılı başından alan, ağıl və məntiqlə düşünmələrinə imkan verməyən, gözlərinin qarşısına sanki bir pərdə çəkib çox açıq olan həqiqətləri görmələrinə mane olan başqa inanc və ya iddia yoxdur. Bu, afrikalı bəzi qəbilələrin totemlərə, Səba xalqının Günəşə tapınmasından, hz. İbrahimin qövmünün düzəltdikləri bütlərə, hz. Musanın qövmünün qızıldan düzəltdikləri buzova tapınmalarından daha qorxulu və ağlasığmaz korluqdur. Əslində, bu vəziyyət Allahın Quranda işarə etdiyi ağılsızlıqdır. Allah bəzi insanların anlayışlarının bağlı olacağını və həqiqətləri görməkdən məhrum olacağını bir çox ayəsində bildirir. Bu ayələrdən bəziləri belədir:

Həqiqətən, kafirləri əzabla qorxutsan da, qorxutmasan da, onlar üçün birdir, iman gətirməzlər. Allah onların ürəyinə və qulağına möhür vurmuşdur. Gözlərində də pərdə vardır. Onları böyük bir əzab gözləyir! (Bəqərə surəsi, 6-7)

... Onların qəbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır! (Əraf surəsi, 179)

Allah “Hicr” surəsində də bu insanların möcüzələr görsələr də, inanmayacaq qədər sehləndiklərini belə bildirir:

Əgər onlara göydən bir qapı açsaq və oradan durmadan yuxarı dırmaşsalar yenə də: “Gözümüz bağlanmış, biz sehlənmişik”, - deyirlər. (Hicr surəsi, 14-15)

Bu qədər geniş kütləyə bu sehrin təsir etməsi, insanların həqiqətlərdən bu qədər uzaq saxlanması və 150 ildən bəri bu sehrin pozulmaması isə sözlə ifadə edilməyəcək qədər heyvətli vəziyyətdir. Çünki bir və ya bir neçə insanın qeyri-mümkün ssenarilərə, cəfəng və məntiqsiz iddialara inanmalarını anlamaq olar. Ancaq dünyanın hər tərəfindəki insanların şüursuz və cansız atomların ani qərarla birləşib qeyri-adi mütəşəkkillik, nizam, ağıl və şüur nümayiş etdirərək qüsursuz sistemlə işləyən kainatı, həyat üçün uyğun hər cür xüsusiyyətə malik olan Yer planetini və saysız-hesabsız kompleks sistemdən ibarət canlıları meydana gətirdiyinə inanmasının sehrdən başqa heç bir açıqlaması yoxdur.

Allah Quranda inkarçı fəlsəfənin tərəfdarı olan bəzi şəxslərin etdikləri sehlərlə insanlara təsir etdiklərini hz. Musa ilə firon arasında baş verən bir hadisə ilə bizə bildirir. Hz. Musa firona haqq dini təbliğ etdikdə firon hz. Musaya öz bilici sehrkarları ilə insanların toplaşdığı bir yerdə qarşılaşmasını söyləyir. Hz. Musa sehrkarlarla qarşılaşdıqda əvvəlcə onların bacarıqlarını göstərməsini əmr edir. Bu hadisənin danışıldığı ayə belədir:

(Musa:) "Siz atın", - dedi. Onlar (əsalarını yerə) atdıqda, adamların gözlərini bağlayıb (sehrləyib) onları qorxutdular və böyük bir sehr göstərdilər. (Əraf surəsi, 116)

Göründüyü kimi, fironun sehrkarları hz. Musa və ona inananlardan başqa insanların hamısını sehrləyə bilmişdilər. Ancaq onların atdıqlarına qarşı hz. Musanın ortaya qoyduğu dəlil onların bu sehrini, ayədəki ifadə ilə uydurduqlarını udmuş, yəni təsirsiz etmişdir:

Biz də Musaya: "Əsanı tulla!" - deyə vəhy etdik. Bir də (baxıb gördülər ki,) əsa onların uydurub düzəltdikləri bütün şeyləri udur. Artıq haqq zahir, onların uydurub düzəltdikləri yalanlar isə batil oldu. (Sehrbazlar) orada məğlub edildilər və xar olaraq geri döndülər. (Əraf surəsi, 117-119)

Ayələrdə də bildirildiyi kimi, əvvəllər insanlara sehrləyərək təsir göstərən bu şəxslərin etdiklərinin saxtakarlıq olmasının başa düşülməsi ilə sözügedən şəxslər alçalmışlar. Dövrümüzdə də bir sehrin təsiri ilə elmilik adı altında olduqca cəfəng iddialara inanan və bunları müdafiə etmək üçün həyatlarını qurban verənlər əgər bu iddialardan əl çəkməsələr, həqiqətlər tam mənası ilə üzə çıxdıqda və sehr pozulduqda alçalacaqlar. Belə ki, təqribən 60 yaşına qədər təkamülü müdafiə edən və ateist filosof olan, ancaq sonradan həqiqətləri görən Malkolm Maqeric təkamül nəzəriyyəsinin yaxın gələcəkdə düşəcəyi vəziyyəti belə açıqlayır:

"Mən özüm təkamül nəzəriyyəsinin xüsusilə tətbiq edildiyi sahələrdə gələcəyin tarix kitablarındakı ən böyük yumor hədəflərindən biri olacağına inandım. Gələcək nəsillər bu qədər çürük və qeyri-müəyyən hipotezin inanılmaz saflıqla qəbul edilməsini heyrlətlə qarşılayacaqlar". (Malcolm Muggeridge, *The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, səh. 43*)

Bu gələcək uzaq deyil, əksinə, çox yaxın gələcəkdə insanlar “təsadüf”lərin ilah olmasının mümkünsüzlüyünü anlayacaqlar və təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən böyük yalanı və ən güclü sehri kimi tərif ediləcəkdir. Bu güclü sehr böyük sürətlə dünyanın hər tərəfində insanlar üzərində təsirini itirməyə başlamışdır. Təkamül yalanının sirrinin öyrənən bir çox insan bu yalana necə aldandığını heyrət və təəccüblə qarşılayır.

**...Sənin bizə öyrətdiklərimdən başqa bizdə heç bir bilik yoxdur!
Həqiqətən, Sən bilənsən, müdriksən! (Bəqərə surəsi, 32)**

ARXA CİLD

İnsanın ən mühüm vəzifəsi, onu yoxdan var edən və sahib olduğu hər bir neməti bəxş edən Yaradanını layiqincə təqdir etməkdir. Allahın qüdrətini və ucalığını haqqı ilə dərk edən bir insan olmaq isə görə bilmək ilə mümkündür.

Görə bilənlər üçün, kainatın hər bir nöqtəsi Allahın üstün yaradılış sənətini göstərən gözəlliklərlə doludur.

Bu kitab da məhz Allahın yaratmasındakı gözəllikləri təqdim etmək, insanların Allahın sonsuz qüdrətini layiqincə təqdir edə bilmələrini təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır.

**O, yaradan, yoxdan var edən, (yaratdıqlarına) surət verən
Allahdır. Ən gözəl adlar (əsmayi-hüsna) Ona məxsusdur.
Göylərdə və yerdə nə varsa, hamısı Onu təsbeh edir. O,
qüdrətlidir, hikmət sahibidir. (Həşr surəsi, 24)**

MÜƏLLİF HAQQINDA: Harun Yəhya imzasından istifadə edən Adnan Oktar, 1956-cı ildə Ankarada anadan olub. 1980-ci illərdən bəri imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər yazıb. Bununla yanaşı, müəllifin təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla qaranlıq əlaqələrini üzə çıxaran çox mühüm əsərləri var.

Müəllifin bütün əsərlərindəki ortaq məqsəd Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi əsas imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və batil əməllərini nümayiş etdirməkdir. Belə ki, müəllifin bu günə qədər 73 müxtəlif dilə tərcümə edilən 300-dən çox əsəri dünya səviyyəsində geniş oxucu kütləsi tərəfindən oxunur. Harun Yəhya Külliyyatı, Allahın izni ilə XXI əsrdə dünyadakı insanları Quranda bəhs edilən hüzur və sülhə, doğruluq və ədalətə, gözəllik və xoşbəxtliyə aparmağa səbəb olacaqdır.

